

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Stereotypní představy majority o cizincích a etnických menšinách

Případová studie na příkladu Znojemska

Bc. Michaela Jílková

Diplomová práce

2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela JÍLKOVÁ**
Osobní číslo: **H09671**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Stereotypní představy majority o cizincích a etnických menšinách (případová studie na příkladu Znojemska)**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude strukturována podle následující osnovy: 1. Úvod - cíl a východiska diplomové práce - definice pojmů stereotyp, česká společnost, cizinec, etnická menšina 2. Zdůvodnění aktuálnosti tématu 3. Stanovení hypotéz a výzkumných otázek 4. Metodologie - sběr dat z odborných publikací a tisku, výzkum mezi respondenty 5. Výzkum a) na základě analýzy dobového tisku bude diplomová práce reflektovat stereotypní představy majority vůči menšinám a cizincům od doby vzniku tzv. první republiky po současnost b) na základě provedeného výzkumu se práce pokusí stanovit v čem se liší nebo podobají stereotypní představy majoritní populace u jednotlivých věkových kategorií 6. Analýza výsledků výzkumu 7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- BERGER, Peter, LUCKMAN, Thomas. Sociální konstrukce reality. Brno : centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 216 s. ISBN 80-85959-46-1. HOMO-LÁČ et al.. Obraz Romů v střeoevropských masmédiích po roce 1989: Sborník prací. Brno: Doplněk, 2003.str. 184. ISBN 80-7239-137-2. DISMAN, Miroslav Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 1993. JIRÁK, J. et. al. Nečitelní cizinci; Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku [Hard to Make Out Foreigners; How Foreigners Are (Not) Written about in the Czech Press]. Praha: Multikulturní centrum, 2003. 94 stran. ISBN 80-239-1137-6. JIRÁSKOVÁ, Věra. Multikulturní výchova: předsudky a stereotypy.1.vyd. Praha: Epoque, 2006.str. 130 s. ISBN 80-87027-31-0. KADERKA P., KARHANOVÁ K. Obraz cizinců v médiích. Praha: Ústav pro jazyk český, 2002.http://www.cizinci.cz/files/clanky/122/Obraz_cizinc KLVAČOVÁ, Petra. BITRICH, Tomáš. Jak se (ne)píše o cizincích. Praha:Multikulturní centrum, 2003. http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se_ne_pise_o_cizincich.pdf NOVÁK, Tomáš. O předsudcích. 1.vyd. Brno:Doplněk,2002. str.106. ISBN 80-7239-121-6. POSPÍŠIL, F. Očernění: Etnické stereotypy v médiích. Praha: Člověk v tísni, 2003. str.47. ISBN 80-239-1452-9. RAK, Jiří. Bývali Čechové : české historické mýty a stereotypy. Vyd. 1. Jinočany : H & H, 1994. str.148. ISBN 80-85787-73-3. RÁKOS, Petr. Národní povaha naše a těch druhých : sebeklamy a předsudky jako dějnotvorná síla. Bratislava:Kaligram, 2001. str.134. ISBN 80-7149-411-9. RATAJ, JAN. Obraz Němce a Německa v protektorátní společnosti a v československém odboji. Praha : Křesťanskosociální hnutí, 2001. Str.23. SOUKUPOVÁ, Blanka. Český sebevědomý sen a evropská realita : reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky. 1. vyd. Praha:Pastelka,2002. str. 151.ISBN 80-902785-5-8. SOUKUPOVÁ, B., SALTER, P. Modernizace, identita, stereotyp, konflikt: společnost po Hilsneriádě. Praha:FHS UK, 2004. str.99. ISBN 80-99997-17-8. ŠMÍDOVÁ, Olga. Zdi a mosty : česko-romské vztahy. Praha : Univerzita Karlova, 2001, str.165. ISBN 0-238-7876-X. WALAS, Teresa. Národy a stereotypy. 1. vyd. Kraków : Międzynarodowe Centrum Kultury, 1995. str. 329 s. ISBN 83-85739-15-7. VYDRA, Zbyněk. Protižidovské stereotypy a křesťanská společnost na přelomu 19. a 20. století. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. 145 stran. ISBN 978-80-7194-948-0. ZICH, František. Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí : obraz Čecha, Němce, Rakušana a Róma ve vědomí obyvatel. Praha: Akademie věd ČR, 1996. str. 39. ISBN 80-85950-10-3. Cizinci, našinci a média : Mediální analýzy. Praha: Multikulturní centrum, 2007. ISBN 80-239-8475-6.

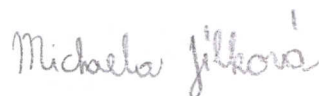
Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 10. 3. 2011

Michaela Jílková

Chtěla bych poděkovat panu prof. PhDr. Leoši Šatavovi, CSc. za jeho ochotu a cenné rady při vedení diplomové práce. Dále děkuji panu PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. a panu doc. PhDr. Oldřichu Kašparovi, CSc., za přínosná poučení pro psaní práce a přípravu výzkumu. V neposlední řadě patří můj velký dík i všem respondentům, kteří se ochotně zúčastnili výzkumu a panu Janu Slavíkovi za pomoc při řešení technických problémů při psaní práce a za zapůjčení obtížně dostupné literatury.

ANOTACE

Práce vypovídá o stereotypním obrazu etnických menšin a cizinců na stránkách regionálního tisku na Znojemsku a o obrazu těchto skupin v povědomí příslušníků majoritního obyvatelstva. Zabývá se také vznikem, výzkumem a změnami předsudků a stereotypů. Součástí práce je i kapitola o vztahu česky a německy mluvícího obyvatelstva do konce druhé světové války, po níž museli Němci z regionu odejít.

KLÍČOVÁ SLOVA

cizinci - etnické menšiny - média - předsudky - stereotypy

TITLE

Stereotypical images of the majority about foreigners and ethnic minorities

(case study of region Znojmo)

ANNOTATION

This work refers to the stereotypical image of ethnic minorities and foreigners in the pages of regional newspapers in Znojmo and the picture of these groups in the awareness of members of the majority population. It also discusses the creation, research and changes in prejudices and stereotypes. This work is also interested in relationship between Czech and German-speaking population until the end of World War II, after which the Germans had to leave the region.

KEYWORDS

foreigners - ethnic minorities - media - prejudices - stereotypes

Obsah

ÚVOD	10
CÍLE PRÁCE – VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	11
METODOLOGIE	12
KLÍČOVÉ PÍSEMNÉ ZDROJE	14
Literatura o stereotypch a předsudcích v lidském uvažování.....	14
Údaje o obyvatelstvu v regionu.....	15
Literatura o vztazích jednotlivých etnik.....	15
Literatura vhodná pro přípravu výzkumu.....	16
ZNOJEMSKÝ REGION	16
OBYVATELSTVO ZNOJEMSKA	17
POSTOJE, PŘEDSUDKY A STEREOTYPY	20
Vznik předsudků a stereotypů	22
Výzkumy stereotypů a předsudků	24
Změny a zánik předsudků a stereotypů	26
OBRAZ CIZINCŮ A ETNICKÝCH MENŠIN V REGIONÁLNÍM TISKU	29
POLÁCI	29
RAKUŠANÉ	29
ROMOVÉ.....	32
SLOVÁCI.....	35
UKRAJINCI.....	36
VIETNAMCI	36
ANALÝZA MEDIÁLNÍHO OBSAHU REGIONÁLNÍHO TISKU	41
SUDETŠTÍ NĚMCI	46
ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	50
ZÁVĚR.....	61

BIBLIOGRAFIE	63
--------------------	----

PŘÍLOHY

DEFINICE.....	i
1. OBČAN ČR.....	i
2. CIZINEC	i
3. ETNICKÁ / NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	ii
DOTAZNÍK	iv

ÚVOD

Téma diplomové práce „Stereotypní představy majority o cizincích a etnických menšinách na příkladu Znojemska” jsem si zvolila především na základě mého zájmu o region, z něhož pocházím, stereotypy v lidském uvažování a vzájemné vztahy etnik.

Vztahy mezi majoritou a menšinami patří v moderním globalizovaném světě k často diskutovaným tématům. Pozornost jim věnují média, skupiny i jednotlivci zejména proto, že s globalizačními procesy v měnícím se světě souvisí potřeba uchování si své etnické a národní identity.

Národní příslušnost je vedle pohlaví a věku jedním ze základních identifikátorů moderního člověka. Intenzita národního uvědomění se může lišit od jedince k jedinci, ale i v různých obdobích či v různých částech země. Jedná se o psychologickou dimenzi, kterou zpravidla nazýváme vlastenectvím či nacionalismem.¹ Tato forma uvědomění vlastní identity však může být natolik intenzivní, že se střetává s názory jiných národů či etnických skupin.²

V práci bude provedena obsahová analýza článků o cizincích a etnických menšinách v regionálním tisku a na základě dotazníkového šetření bude stanoveno, jaké postoje zaujímá k těmto skupinám místní majoritní populace.

Při analýze tiskových článků se bude reflektovat situace po roce 1989, protože před touto dobou psal místní tisk o těchto skupinách jen velmi zřídka. S ohledem na skladbu obyvatelstva a polohu regionu se práce bude zabývat především vztahem majority a jejími stereotypy v uvažování o Polácích, Rakušanech, Romech, Slovácích, Ukrajincích a Vietnamcích. Z doby předrevoluční se v jedné kapitole zaměří na vztah českého etnika vůči německy mluvícímu obyvatelstvu, které tvořilo ještě po první světové válce v regionu populační většinu.

Teoretická část se bude zajímat o to, jak se definují pojmy stereotyp a předsudek, jak vznikají, jak dochází k jejich změnám nebo zániku. Bude se věnovat také tomu, kteří badatelé se stereotypy a předsudky zabývali. V této části práce bude také analyzována demografická situace na Znojemsku se zaměřením na počty příslušníků etnických menšin a na množství dlouhodobě či trvale pobývajících cizinců.

¹ KREKOVIČ, E., KREKOVIČOVÁ, E., MANNOVÁ, E. Mýty naše slovenské. Historický ústav SAV. s. 42-43. ISBN 80-88880-61-0.

² tamtéž, s.47

V praktické části se práce zaměří na to, v jakých souvislostech píše místní regionální tisk o cizincích a menšinách a zda je tu možné vysledovat nějaké stereotypy. Dalším bodem této části bude sestavení dotazníku a jeho rozšíření mezi respondenty. Vyplněné dotazníky by měly přiblížit, jaké postoje zaujímá místní majorita vůči cizincům a etnickým menšinám.

Ze závěrů stanovených z obsahu regionálního tisku a dotazníkového šetření mezi respondenty bude nakonec stanoveno, v jaké míře a v jakých souvislostech se setkáváme se stereotypy ve znojenském regionu.

CÍLE PRÁCE – VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY

Práce bude vypovídat o předsudcích a stereotypních představách majoritního obyvatelstva vůči etnickým menšinám a cizincům na Znojensku. V rámci obsahové analýzy článků regionálního zpravodajství se rozbor zaměří i na jazykové prostředky, kterými jsou tyto skupiny ve zpravodajství popisovány.

Hlavní výzkumné otázky budou: Jaký je mediální obraz menšin a cizinců v regionálním tisku Znojemska? ³ Jaký je obraz menšin a cizinců v povědomí majority?

Hypotézy:⁴

1. Etnické menšiny budou prezentovány jen okrajově, jejich život bude méně zobrazovaný než život majority.
2. Menšiny budou charakterizovány z pohledu majority. Autoritám majority bude poskytován větší prostor, budou představovány důvěryhodněji než zástupci menšin.
3. Na základě kritérií o tom, které události umožňují překročit práh pozornosti a stát se zprávou, je pravděpodobné, že informace o etnických menšinách a cizincích budou v médiích spojeny s negativními událostmi.
4. Obraz menšin a cizinců v povědomí respondentů z řad majority bude pozitivní v případě Rakušanů, kdy bude poplatný přesvědčení o rakouské „západoevropskosti“ u ostatních etnik bude spíše negativní.

³ Při tvorbě hypotéz jsem se inspirovala prací o zobrazování etnických či národnostních menšin od mediálního teoretika Teuna A. van Dijka. Mediating racism : The role of the media in the reproduction of racism. [online]. [cit. 2011-1-20]. zdroj: <http://www.discourses.org/OldArticles/Mediating%20Racism.pdf>

⁴ Hypotéza je tvrzení o podstatě určité situace ve zkoumané oblasti. Jde o návrh, představu o vztahu mezi uvažovanými výzkumnými proměnnými. (viz Hendl, 2005)

5. Postoje vůči těmto skupinám se nebudou lišit s ohledem na věk ani vzdělání respondentů. To bude patrně zapříčiněno přenosem stereotypů z generace na generaci, absolvováním stejného vzdělávacího systému a životem ve stejném sociokulturním prostředí.

METODOLOGIE

Rozhodla jsem se, že téma diplomové práce „Stereotypní představy majority o cizincích a etnických menšinách na příkladu Znojemska” bude nejvhodnější zpracovat prostřednictvím kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu. V metodologii jsou metody kvalitativního i kvantitativního výzkumu považovány za rovnocenné a každá z nich po svém a ve vzájemném doplňování přispívá k rozšiřování znalostí o člověku a sociálním světě.

Předmětem kvalitativní metodologie je studium běžného, každodenního života lidí v jejich přirozených podmínkách, čímž interpretuje sociální realitu.⁵ Další předností kvalitativního výzkumu je i to, že komplexní holistický obraz o určitém fenoménu (prvku, procesu, apod.) interpretuje včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty, analyzuje různé typy textů a informuje o názorech účastníků výzkumu nenumernými metodami.⁶ V kvalitativním výzkumu existuje více technik sběru dat, k základním patří rozhovor, dotazník, a studium dokumentů. Má-li výzkumník zájem o myšlení lidí, o jejich pocity a postoje, je nejvhodnější metodou použití rozhovoru, dotazníku nebo postojové škály.⁷

Na počátku celého výzkumu jsem nejdříve přesně vymezila téma, základní výzkumné otázky a hypotézy vztahující se k tématu zkoumané problematiky.

Pak jsem se zaměřila na sepsání teoretické části práce. Během září a října jsem se seznámila s výsledky ze sčítání lidu, především s údaji o etnické skladbě obyvatelstva na Znojemsku. Při sčítání obyvatel podle národnosti byli v regionu vedle osob definujících se etnicky jako Češi a Moravané nejčastěji zastoupeni Slováci, Ukrajinci a Vietnamci. Poté jsem provedla obsahovou analýzu zmínek o cizincích a etnických menšinách v období posledních dvaceti let v regionálním tisku. Nejčastěji se psalo o již zmíněných Slovácích, Ukrajincích a Vietnamcích, dále také o Polácích, Rakušanech a Romech. Na těchto šest etnik jsem se pak rozhodla v práci zaměřit. Na články regionálního tisku o těchto etnicích jsem aplikovala kvantitativní i kvalitativní analýzu. Obsahová analýza je jednou z technik analýzy

⁵ PETRUSEK, M. Teorie a metoda v moderní sociologii. 1.vyd. Praha : Karolinum, 1993. s. 129. ISBN 80-7066-799-0.

⁶ REICHEL, J. Kapitoly metodologie sociálních věd. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. s. 40. ISBN 978-80-247-3006-6.

⁷ HENDL, J. 2005. Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace. Praha : Portál, s. 21. ISBN 80-7367-040-2.

dokumentů. Přitom může být aplikována jak na psané texty, tak na přepisy mluvené řeči, vizuální či audiovizuální sdělení a obrazy, ale i na neverbální chování. Proto je oblast jejího uplatnění velmi široká (od kategorizace otevřených otázek v kvantitativních dotazníkových šetřeních až ke zpracovávání výpovědí účastníků různých sezení).⁸

V listopadu jsem v odborné literatuře vyhledala definice důležitých pojmů souvisejících s tématem, a pak jsem prostudovala literaturu zabývající se stereotypy a předsudky v lidském uvažování. Posléze jsem vytvořila kapitolu o definování předsudků a stereotypů, o jejich vzniku, změnách a zániku.

V prosinci jsem do práce začlenila poznatky z knih o vztahu české majority vůči cizincům a etnickým menšinám, se zaměřením na ty skupiny, které se nejčastěji vyskytují ve zkoumané oblasti. Sestavila jsem kapitolu o sudetských Němcích na jihu Moravy. Vyhledala jsem metodologickou literaturu vhodnou k přípravě kvalitativního výzkumu, a v lednu jsem začala pracovat na přípravě otázek pro respondenty. Výzkum mezi respondenty proběhl během února. Přímým oslovením především náhodných osob a za spolupráce několika klíčových informátorů i metodou sněhové koule⁹ se mi podařilo získat 79 respondentů. Kritériem pro jejich výběr byla skutečnost, že trvale žijí na Znojemsku nebo do oblasti pravidelně dojíždí za prací nebo za vzděláním. Snažila jsem se o rovnoměrné zastoupení věkových skupin i obou pohlaví - odpovídalo 41 žen a 38 mužů. Respondenti byli ve věku patnácti až sedmdesáti šesti let.

počty respondentů v jednotlivých věkových kategorích:		
15 - 25 let	16	20%
25- 35 let	15	19%
35 - 45 let	13	16%
45 - 55 let	15	19%
55 - 65 let	11	14%
65 a více let	9	11%

Při otázce na nejvyšší dosažené vzdělání uvedlo 6 respondentů základní, 23 středoškolské bez maturity, 37 středoškolské s maturitou a 13 vysokoškolské.

⁸SEDLÁKOVÁ, R. *Obraz Romů v televizním zpravodajství : příklad mediální konstrukce reality*. Disertační práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2007. s. 63.

⁹postup kvalitativní metodologie při kterém jsou informátoři získáváni prostřednictvím jiných (klíčových) informátorů

Prostřednictvím strukturovaných dotazníků s otázkami uzavřenými a s jednou otevřenou jsem u respondentů zjišťovala jejich postoje vůči etnickým menšinám a cizincům v regionu.

Na konci února jsem pak analyzovala výsledky dotazníkového šetření a vyvodila závěry z obsahové analýzy regionálního tisku a z dotazníkového šetření. Na začátku března jsem práci doplnila ještě o přílohy – definice důležitých pojmů a přiložený dotazníkový formulář.

KLÍČOVÉ PÍSEMNÉ ZDROJE

V průběhu psaní práce na téma „Stereotypní představy majority o cizincích a etnických menšinách na příkladu Znojemska” jsem pracovala s literárními zdroji, s jejichž pomocí jsem sestavila ty části práce, které se zabývají stereotypy a předsudky v lidském uvažování, etnickým složením obyvatel regionu, vztahy etnických skupin, které v dané oblasti žijí a vztahem místní majority k cizincům, kteří do oblasti nejčastěji přijíždějí. Vyhledala jsem také literaturu potřebnou pro přípravu výzkumu.

LITERATURA O STEREOTYPECH A PŘEDSUDECÍCH V LIDSKÉM UVAŽOVÁNÍ

Informace o stereotypech a předsudcích v lidském uvažování jsem čerpala z knih zahraničních autorů jako bylo dílo „Folkways” z roku 1906 od amerického sociologa Williama Grahama Sumnera. Pojmem „folkways” označil zvyky které vznikly v jednotlivých společnostech z důvodu uspokojování potřeb. Mě zajímalo, jak psal o etnocentrismu a patriotismu, protože tyto pojmy se stereotypy a předsudky úzce souvisí.

V rozsáhlé publikaci amerického psychologa Gordona W. Allporta „O povaze předsudků” je část věnována definicím předsudku a stereotypu, utváření předsudků, vnímání skupinových odlišností, tomu, jak lidé získávají předsudky a také otázce, jak napětí mezi konfliktními skupinami snižovat. Kniha „Sociologie” britského sociologa Anthony Giddense na několika stranách pojednává o psychologickém výkladu předsudků, o etnocentrismu a diskriminaci, o utváření postojů k etnickým rozdílům v dětství.

Z českých publikací jsem čerpala zejména z knihy „O předsudcích” od brněnského psychologa Tomáše Nováka, který se v ní zabývá vznikem, změnami a zániky předsudků. Ve sborníku „Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů” jsem našla příspěvky, v nichž se autoři zabývají např. vztahem většiny k menšině nebo tím, jak média přispívají k tvorbě a udržování etnických stereotypů.

ÚDAJE O OBYVATELSTVU V REGIONU

Pro získání údajů o obyvatelstvu zkoumaného regionu jsem použila „Údaje ze sčítání lidu v roce 2001 v okrese Znojmo“, které jsou dostupné na stránkách Českého statistického úřadu. Vyhledala jsem také knihu „Jihomoravští hraničáři“ od Rudolfa Kryčera, která reflektuje národnostní složení oblasti Znojemska do dvacátých let 20. století, a stala se tak pro mě vhodným zdrojem při psaní kapitoly o vztahu mezi česky a německy mluvícím obyvatelstvem v regionu až do doby vzniku Československé republiky.

Jako regionální periodikum, na němž jsem studovala, v jakých souvislostech se píše o cizincích a etnických menšinách ve zkoumané oblasti, jsem zvolila týdeník „Znojemsko“, a pro několik málo minulých let jeho internetovou obdobu „Znojemský deník.cz“. Analyzovala jsem obsah článků z doby po roce 1989 až do podzimu 2010.

LITERATURA O VZTAZÍCH JEDNOTLIVÝCH ETNIK

Prostřednictvím vyhledané odborné literatury jsem získala informace o vzájemných vztazích majority a příslušníků menšinových etnik a cizinců kteří se ve zkoumané oblasti nejčastěji objevují.

Sociolog Emanuel Chalupný se v knize „Národní filosofie československá“ zabýval tím, co je to národní povaha, jak se projevuje v dějinách a co ji ovlivňuje, a uvedl i příklady dosavadních studií o povahách evropských národů. Politik František Václav Krejčí se v knize „Češství a evropanství“ zamýšlel nad kulturní orientací Čechů a analyzoval pojmy češství a evropanství.

Dále jsem pracovala s kolektivní prací „Menšinová problematika v ČR“, v níž se jednotliví přispěvatelé věnují komunitnímu životu Slováků, Ukrajinců, Vietnamců a Romů v České republice.

Samostatnou kapitolu jsem vypracovala o vztahu českého obyvatelstva k německy mluvícímu obyvatelstvu v regionu až do konce druhé světové války. Z knihy „Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století“, jsem využila informace z příspěvků o vzniku stereotypů Čechů o Němcích. V knize Wolfganga Libala „Češi: naši zvláštní sousedé“ se píše o vyhnání sudetských Němců z obnoveného Československa po druhé světové válce.

LITERATURA VHODNÁ PRO PŘÍPRAVU VÝZKUMU

Při přípravě výzkumu jsem vyhledala práce: „Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace” od Jana Hendla a „Základy kvantitativního šetření” od Keith F. Punche. Dále jsem použila poznatky z knihy „Kapitoly metodologie sociálních výzkumů” od Jiřího Reichela, který se zabýval tím, jak má vypadat struktura sociálních výzkumů, jak takový výzkum připravit, jaké zvolit techniky sběru dat a jak výzkum vyhodnotit. Při přípravě výzkumu mi pomohla také publikace „Integrovaný přístup v sociálněvědním výzkumu” od Ivany Loučkové, která se snaží vysvětlit, jak při výzkumu vhodně spojit kvalitativní a kvantitativní postupy. Před zahájením výzkumu jsem se také seznámila se sborníkem „Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku”, a s prací „Obraz cizinců v médiích: Zprávy o projektu za rok 2001” od Petra Kaderky a Kamily Karhanové.

ZNOJEMSKÝ REGION

Znojemský region leží na jižní Moravě při hranici s Rakouskem. Rozloha oblasti je 1 637 km².

Z hospodářského hlediska je okres Znojmo oblastí převážně zemědělskou. V krajině se daří zejména pěstování ovoce (meruňky, broskve), zeleniny (okurky), vinných hroznů, cukrové řepy, technických plodin, kukuřice a obilovin. Chová se především drůbež a skot. V menší míře se uplatňuje rybníkářství.

Hlavní odvětví průmyslu představují potravinářství, strojírenství a výroba keramiky.¹⁰ Lehčí průmysl (zpracovatelský, cukrovarnický) je soustředěn do větších měst, v oblasti jsou také významná místa těžby štěrkopísků a hlín.¹¹

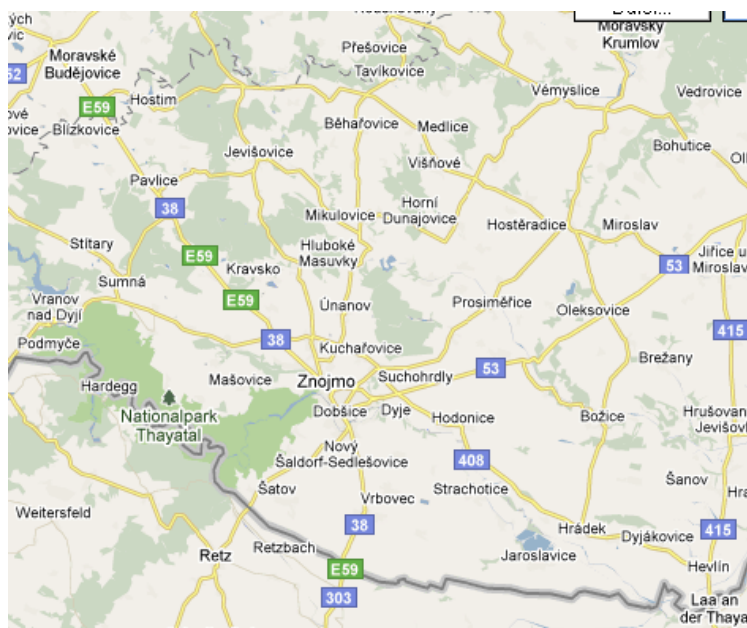
Český statistický ústav napsal o regionu, že v devadesátých letech, podobně jako jinde v republice, vstoupil do mnoha podniků na území okresu zahraniční kapitál. V tomto období také některé větší či menší podniky nevydržely z různých důvodů tlak konkurence a zanikly nebo musely změnit svoji činnost. Naproti tomu vznikla celá řada převážně menších podniků, které si své místo na trhu již našly. Podobná situace nastala i v zemědělství. Část podniků se transformovala do velkých celků, kromě toho vznikla celá řada větších či menších rodinných farem. Ve službách také došlo k dalšímu rozvoji, a to jak pro právnické tak fyzické osoby. V obchodní síti, zvláště ve městě Znojmě, vznikla celá řada supermarketů,

¹⁰ Okres Znojmo. Ústav územního rozvoje. 20. 9. 2002. zdroj: <<http://www.uur.cz/default.asp?ID=1096>>.

¹¹ Znojemsko : popis regionu. Trasovnik. zdroj: <http://www.trasovnik.cz/k_jihom/znojmo/znojmo.asp>.

kteří ovlivnily vývoj obchodní sítě nejen ve městě, ale i v jeho okolí. Veškeré tyto změny se odrazily na trhu práce.

Vzhledem k poměrně nízkému zprůmyslnění okresu, absenci velkých podniků a sezónnosti některých činností, dosahuje okres Znojmo vysoké nezaměstnanosti, která se prohlubuje v zimních měsících, kdy klesá zájem o pracovníky v zemědělství, stavebnictví a službách.¹²

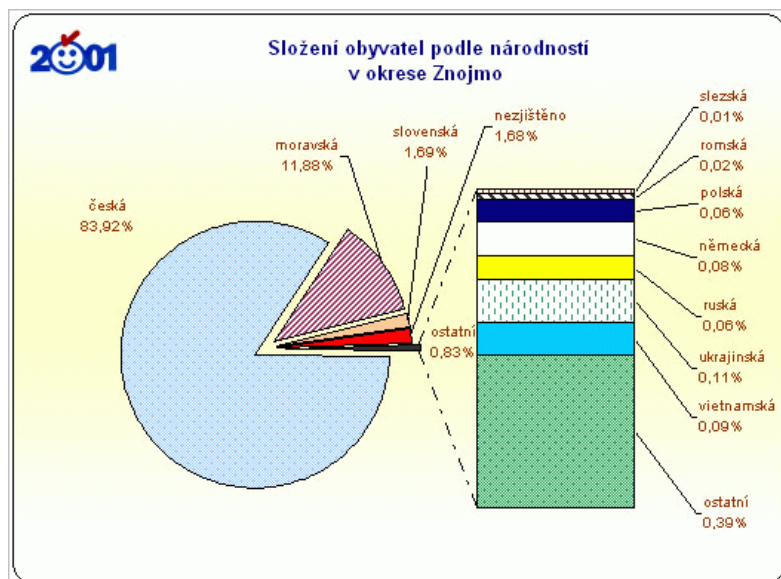
zdroj: <http://maps.google.cz/>

OBYVATELSTVO ZNOJEMSKA

Při posledním sčítání lidu v r. 2001 žilo na Znojemsku 114 048 obyvatel, z toho 35 915 přímo ve městě Znojmě. Z národnostního hlediska patří okres Znojmo do skupiny okresů s nízkým podílem jiných národností. K české, moravské a slezské národnosti se hlásilo 95,8% osob, ke slovenské národnosti 1,7%, k ostatním národnostem 0,8%, národnost nevedlo 1,7% obyvatel.

¹² Charakteristika okresu a vývoj sídelní struktury. Český statistický ústav-Jihomoravský kraj. 29. 4.2005, zdroj: <http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/o/13-6229-03-20011__charakteristika_okresu_a_vyvoj_sidelni_struktury>.

Údaje ze Sčítání lidu 2001¹³

obyvatelstvo celkem	114 048	100 %
v tom národnost:		
česká	95 712	83, 9 %
moravská	13 546	11, 9
slezská	17	0, 0 %
slovenská	1929	1, 7 %
romská	20	0, 0 %
polská	67	0,1 %
německá	96	0, 1 %
ruská	71	0, 1 %
ukrajinská	126	0, 1%
řecká	13	0, 0 %
maďarská	94	0, 1 %
rumunská	14	0, 0 %
vietnamská	102	0, 1 %
ostatní	328	0, 3 %
nezjištěno	1 913	1, 7 %

¹³ Český statistický úřad : Jihomoravský kraj. Sčítání lidu, domů a bytů 2001 - okres Znojmo 2001. aktualizováno 12. 5. 2005. zdroj: <http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/p/13-6229-03>.

	Celkem obyv.	v tom národnost:								
		česká	moravská	slezská	slovenská	romská	polská	německá	ostatní	nezjištěná
Znojmo	35 758	31231	2 901	7	453	8	5	4	397	692

obyvatelstvo s trvalým/dlouhodobým pobytem	
celkem	114 048
z toho: České republiky	113 289
z toho s dvojím občanstvím	149
ze Slovenska	126
z Polska	52
z Německa	12
z Rakouska	60
z Maďarska	3
z Ukrajiny	104
z Ruska	50
z ostatních evropských států	106
z Vietnamu	121
z ostatních států	99

POSTOJE, PŘEDSUDKY A STEREOTYPY

Každý jednatel si v průběhu svého života vytváří vlivem společnosti, v níž žije, individuální systém postojů.¹⁴ Postoje jsou přetrvávající zjednodušená schémata k určitému posuzování sociální reality. Vytvářejí se sociálním učením, což znamená, že zdrojem jejich formování jsou individuální zkušenosti, a lidé je sdílejí s ostatními příslušníky své skupiny.¹⁵ Specifickou kategorií postojů, které mají nezanedbatelné sociální důsledky, jsou předsudky. Pro tento druh postojů je typické, že mají velmi silný emoční náboj a slabou kognitivní složku. To znamená, že lidé mají o dané skutečnosti málo informací a mají s ní minimální či žádné osobní zkušenosti.¹⁶ Předsudky bývají přejímány prostřednictvím sociálního učení od ostatních lidí.¹⁷ Bývají akceptovány snadno, protože nevyžadují větší úsilí a vytvářejí pocit jistoty a bezpečí.¹⁸

Předsudky vůči druhým mohou být pozitivní, ale častěji mají negativní náplň.¹⁹ Tím vedou jedince k různým diskriminačním projevům.²⁰ Jejich předmětem mohou být etnické menšiny, náboženská, politická a jiná témata, sociální i další problémy. Jsou obvykle živěny politickými a náboženskými demagogiemi (neodůvodněnými, emoce podněcujícími tvrzeními).²¹ Jako takové jsou pak těžko přístupné racionální protiargumentaci.²²

Definice předsudků chápou jako špatné smýšlení o jiné skupině a jejich jednotlivých členech bez náležitého opodstatnění. Přičemž jednotlivcům jsou pro jejich členství ve skupině automaticky prisuzovány nežádoucí vlastnosti připisované této skupině. Jedná se tedy o jakýsi „ukvapený soud“.²³

Zdrojem předsudků jsou stereotypy, které jsou nevyhnutelnou součástí každodenní sociální konstrukce reality. Jsou to zafixované zjednodušené a zkreslené názory, obvykle na určitou, specificky vymezenou skupinu lidí.²⁴ Stereotypní uvažování, přenos a projekce,

¹⁴VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 294. ISBN 80-246-0841-3.

¹⁵ tamtéž, s. 296

¹⁶ tamtéž, s. 295

¹⁷ NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. s. 122. ISBN 80-200-0525-0.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 295. ISBN 80-246-0841-3.

¹⁹ ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 38. ISBN 80-7260-125-3.

²⁰ VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 295. ISBN 80-246-0841-3.

²¹ NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. s. 122. ISBN 80-200-0525-0.

²² tamtéž, s. 121

²³ ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 38. ISBN 80-7260-125-3.

²⁴ HARTL, P., HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, H. Velký psychologický slovník. 1. vyd. Praha : Portál, 2010. s. 454.

ISBN 978-80-7367-686-5.

VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 295. ISBN 80-246-0841-3.

jsou svou podstatou univerzální. Setkáváme se s nimi u příslušníků všech společností.²⁵ Pojem stereotyp uvedl do literatury poprvé v roce 1922 americký spisovatel a zpravodaj Walter Lippmann.²⁶ Jako stereotypy označil „obrazy v našich hlavách“, které mají vztah k ostatním lidem v našem okolí. Podle Lippmanna nejsou lidé schopni poznat reálný svět v jeho komplexnosti a potřebují si jej zjednodušit.²⁷ Zjednodušení informací, byť za cenu jejich zkreslení, umožňují právě stereotypy. Člověk však pak má tendenci připisovat určité, dle jeho mínění typické, vlastnosti všem členům dané skupiny.²⁸ Lippmann zdůraznil, že stereotypy jsou obzvláště silné u národní etnické otázky, že jsou utvářeny majoritní částí společnosti a nesou mocenský charakter. Podle Lippmanna slouží stereotypy jako jakási pevnost tvořená tradicemi majoritní skupiny k obraně jejích pozic ve společnosti.²⁹

Stereotypy jsou sociálním produktem, většinou nemají původ v osobní zkušenosti, ale jsou člověku zprostředkovány jeho sociálním prostředím, a proto projevují značnou odolnost vůči racionální kritice. Odlišná individuální zkušenost stereotyp většinou nezpochybní, bývá považována za výjimku z pravidla.³⁰

Etnické stereotypy, tedy představy a hodnotící postoje o vlastním celku (autostereotypy) či o jiných (heterostereotypy), jsou jedním z projevů etnocentrismu.³¹ Etnocentrismus přispívá ve svých důsledcích k formování udržování soudržnosti etnické (kolektivní) identity a představuje tak jeden z mechanismů sociální integrace. Etnocentrický postoj zahrnuje vnímání hodnot a norem vlastní skupiny jako jediných správných a užitečných. Vlastní skupina je standardem, kterým jsou poměřovány ostatní skupiny a životní situace. Způsob života jiných skupin je chápán jako odchylka od optimálního stavu.³² Řada etnických

²⁵ GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999. s. 235. ISBN 80-7203-124-4.

²⁶ KREKOVIČOVÁ, E. Mezi autoobrazem a heteroobrazem. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav, 2001. s. 17. ISBN 80-85010-34-8.

²⁷ LIPPMANN, W. Public opinion.Part III.- Stereotypes, zdroj:
<http://xroads.virginia.edu/~Hyper2/CDFinal/Lippman/contents.html>

²⁸ NOVÁK, T. O předsudcích. Brno : Doplněk, 2002. s. 11.

²⁹ LIPPMANN, W. Public opinion.Part III.- Stereotypes, zdroj:
<http://xroads.virginia.edu/~Hyper2/CDFinal/Lippman/contents.html>

³⁰ UHLÍKOVÁ, L. Několik poznámek ke vzniku a zániku stereotypů. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 50. ISBN 80-85010-34-8.

³¹ tamtéž, s. 49

³² SUMNER, W. G. Folkways. Boston : Athenaeum, 1906.s.13-15. zdroj:
http://www.gutenberg.org/files/24253/24253-h/24253-h.htm#Page_13

stereotypů vychází z deklarování etnických rozdílů na základě odlišností v civilizačním, kulturním a hospodářsko-ekonomickém vývoji dvou etnik.³³

Autostereotypy a heterostereotypy se navzájem podmiňují. Obraz o sobě samém, svůj autostereotyp vytváříme porovnáním sebe sama s jinými. Např. autostereotypy: „*Čech je méně pohostinný než Moravan, je přátelštější než Němec, ale zase méně než Ital*”. Nebo jej dáváme najevo nepřímou prostřednictvím obrazu „jiných”, např. autostereotyp „*Němec je pořádkumilovný*” nepřímou říká, že Čech uznává své rezervy v pořádkumilovnosti, autostereotyp „*Rom je líný*” odkazuje ke skutečnosti, že Čech se cítí být pracovitý.³⁴ Vzájemná podmíněnost auto- a heterostereotypů vykazuje známé pravidlo, že téměř každý negativní heterostereotyp je současně myšlen (i když někdy nevědomě) jako pozitivní autostereotyp. Pozitivní předsudky máme především o skupinách, s nimiž se ztotožňujeme.³⁵

Stereotypní představy a předsudky mohou být neškodné, pokud je jejich emotivní náboj „neutrální” a pokud se nedotýkají zájmů jednotlivce.³⁶ Hlavním negativem přetrvávání předsudků je, že vedou k tendenci pohlížet na jedince především jako na příslušníka určité skupiny a opomíjí jeho specifické vlastnosti, tj. individualitu.³⁷ Pokud jsou stereotypy a předsudky spojeny s obavami, dochází mezi zúčastněnými skupinami k projevům nenávisti, které snadno mohou přejít v diskriminaci jedné skupiny druhou. Diskriminace pak již spočívá ve skutečném jednání, a nejen názorových postojích vůči jiné skupině.³⁸

VZNIK PŘEDSUDKŮ A STEREOTYPŮ

Podle filozofa Thomase Hobbesa mají předsudky své kořeny ve stinných stránkách povahy člověka: rivalitě, nedůvěřivosti a pýše. Rivalita nutí člověka násilně napadat druhé, aby získal vliv, nedůvěřivost, aby získal bezpečí, pýcha kvůli dobrému jménu. Hobbes tu říká, že zdroje konfliktu jsou tedy ekonomický prospěch, sebeobrana a touha po uznání.³⁹

Stereotypy nám na základě generalizace dávají možnost vymezovat vlastní skupinu, ke které patříme, vůči cizí skupině. Tím, že lidé vystupují proti cizím skupinám si podle teorie sociální identity zvyšují sebeúctu a identifikují se s tou svojí „lepší” skupinou. Ohrožení

³³ UHLÍKOVÁ, L. Několik poznámek ke vzniku a zániku stereotypů. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 51. ISBN 80-85010-34-8.

³⁴ tamtéž, str. 49

³⁵ GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999, s. 231. ISBN 80-7203-124-4.

³⁶ tamtéž, s.232

³⁷ VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 288. ISBN 80-246-0841-3.

³⁸ GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999. s. 232. ISBN 80-7203-124-4.

³⁹ HOBBS, T. Leviathan. část I, kap. 13. [cit. 2010-11-27]. zdroj: <http://publicliterature.org/books/leviathan/1>.

sebeúcty zvyšuje potřebu tvořit si předsudky a realizace konkrétních předsudků v praxi zpětně sebeúcty zvyšuje.⁴⁰

Oliver C. Cox tvrdil, že rasové předsudky dosáhly nebývalé míry v 19. století, kdy Evropa potřebovala nějak ospravedlnit svou imperiální expanzi. A tak básníci, rasoví teoretici i politici prohlašovali, že koloniální národy jsou „méněcenné, nižší formou evoluce, břemenem, které je z altruistických důvodů třeba nést, a proto potřebují ochranu“. Za celou touto „péčí“ se skrývaly finanční zisky, které přinášelo vykořisťování. Jako nástroj, který měl zabránit soucitu a myšlenkám na rovnost, vznikla segregace. Koloniální národy byly zbaveny svobody.⁴¹

Sociokulturními okolnostmi, které posilují předsudky jsou neinformovanost a komunikační bariéry, existence skutečné rivality a konfliktu, vykořisťování podporující důležité zájmy komunity, legendy a tradice ospravedlňující nepřátelství, odmítavé postoje k asimilaci i ke kulturnímu pluralismu.⁴²

Stereotypy jsou úzce spjaty s obrácením hněvu proti tzv. obětním beránkům, a to především v dobách ekonomických a sociálních potíží. Majorita obviní na základě domněnek nějakou minoritní skupinu, která se výrazně odlišuje a má poměrně malou moc a tudíž představuje snadný terč.⁴³

Každý odmítavý postoj vůči některé menšině se nějak projeví, ať už osočováním jejích členů, vyhýbáním se příslušníkům oné skupiny, jejich diskriminací (např. z některých druhů zaměstnání, lokalit, v právech, v přístupu ke vzdělání atd.), fyzickým napadáním či dokonce genocidou.⁴⁴

Psychoanalytička Anna Freudová se zabývala sebeklamy, které nám umožňují v poklidu setrvat u svých předsudků. Nežádoucí vlastnosti vlastní skupiny je možné projektovat na druhé; informace, které by mohly narušit naše stereotypy a pod jejichž vlivem by člověk musel měnit zaběhnuté názory, jsou potlačovány (zapomínány); dochází k nekritickému ztotožnění se s vlastní skupinou a k přijetí jejích norem bez kritické korekce.⁴⁵ Výsledkem

⁴⁰KASSIN, S. Psychologie. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. s. 535. ISBN 978-80-251-1716-3.

⁴¹COX, O. C. Castle, class and race. Doubleday : New York, 1948. zdroj:

<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=3770698>.

⁴²ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 264-265. ISBN 80-7260-125-3.

⁴³GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999. s.232. ISBN 80-7203-124-4.

⁴⁴ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 46-47. ISBN 80-7260-125-3.

⁴⁵NOVÁK, T. O předsudcích. Brno : Doplněk, 2002. s. 76,78,81.

uchování si stereotypních představ a předsudků je pak to, že všechno se člověku zdánlivě jeví takové, jaké má být, jaké to znal od dětství a jak to vytvářely generace před ním.⁴⁶

VÝZKUMY STEREOTYPŮ A PŘEDSUDKŮ

Od doby, kdy Walter Lippmann poprvé použil termín stereotyp, bylo publikováno množství prací, zabývajících se touto problematikou. Zvláštní pozornost byla věnována zejména etnickým a národním stereotypům a obrazům. Tato skutečnost úzce souvisí s reálnými procesy globalizace i se změnami v politické polarizaci světa, či s potřebou sebeidentifikace a uchování si etnické popř. národní identity v měnícím se světě. Právě proto se problém „zjednodušování vidění světa“, ale i vnímání sebe sama a „těch druhých“ (především když jsou přímým důsledkem etnické konflikty nebo války), dostává do popředí pozornosti nejen vědeckého bádání, ale i politiky, publicistiky a kulturního dění.⁴⁷

V roce 1926 S. A. Rice ukázal pokusným osobám fotografie devíti lidí odlišných povolání. Respondenti měli odhalit, které z předem uvedených povolání vyfotografovaná osoba vykonává. Vliv stereotypů byl jednoznačný: např. velvyslance SSSR většina osob považovala za amerického politika. Jeho vzhled totiž nezapadal do americké představy komunisty. Výzkumy tohoto druhu potvrzují existenci jak negativních stereotypů, v nichž je „nepřítel“ popisován negativně, tak stereotypů kladných. Přítel má dobré vlastnosti - je pohledný, má dobré vystupování, atd.⁴⁸ Podobně se zjistilo i při výzkumech s dětmi, že fotografie lidí, které si vybírají jako příslušníky vlastního národa či sociální skupiny, zobrazují osoby, které jsou v průměru hodnoceny jako hezčí než ostatní.⁴⁹

Na sklonku šedesátých let W. Tajfel i G. Jahoda zjistili, že děti se dozvědí, které země jsou „dobré“ a které jsou „špatné“, ještě dříve, než o nich získají faktické informace.⁵⁰ T. Smith uveřejnil tzv. harlemskou studii. Šlo o dopady na postoje bělošských studentů po návštěvě „černošského kostela“ a po diskuzi s černošskými vysokoškoláky atd. To vše zlepšilo postoje bělošských studentů vůči této skupině.⁵¹

⁴⁶ tamtéž, s. 86.

⁴⁷ KREKOVIČOVÁ, E. Medzi autoobrazom a heteroobrazom. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav, 2001. s. 17. ISBN 80-85010-34-8.

⁴⁸ RICE, S. A. "Stereotypes" : A Source of Error in Judging Human Character, [cit. 2010-11-28]. zdroj: http://www.brocku.ca/MeadProject/Rice/Rice_1926.html

⁴⁹ NOVÁK, T. O předsudcích. Brno : Doplněk, 2002. s. 35.

⁵⁰ TAJFEL, G., JAHODA C. The development of children's preference for their own country : a cross-national study. *International Journal of Psychology* 5 (1970), pp. 245–253.

⁵¹ NOVÁK, T. O předsudcích. Brno : Doplněk, 2002. s. 35.

V jedné studii badatelé nejprve zjistili, že bělošští tazatelé se při pohovoru s afroamerickými žadateli o práci chovali méně přátelsky než při pohovoru s bělochy. S bělochy pak připravili přátelský a méně přátelský styl vedení pohovoru. Výkony uchazečů, s nimiž vedli tazatelé pohovor méně přátelský, byly podstatně horší než výkony těch, ke kterým se tazatelé chovali přátelštějším způsobem. Tato studie potvrdila hypotézu, že předpojatí lidé mohou s druhými jednat způsobem, který vlastně vyvolává u druhých stereotypní chování podporující předsudek.⁵²

To, že lidé mohou být negativně ovlivněni představou, že budou zařazeni do skupiny, jejíž vnímání podléhá negativnímu stereotypu potvrdil i výzkum vedený Claudem Steelem, který odhalil podstatu procesů vedoucích v určitých situacích ke snížení intelektového výkonu určitých skupin společnosti.⁵³

V jedné studii byli „černošští a bělošští“ vysokoškolští studenti podrobeni inteligenčnímu testu. Když jim bylo řečeno, že se jedná o test, který nesouvisí s intelektem, Afroameričané dosahovali stejných výsledků jako běloši. Když však bylo uvedeno, že se jedná o test intelektových schopností, Afroameričané dosahovali horších výsledků.⁵⁴

Christopher P. Campbell došel ve své studii k závěru, že barvu kůže atleta je možné určit i se zavřenýma očima jen na základě projevu komentátora. Ten, aniž by vyslovil, zda se jedná o „bílého“ či „černého“ atleta, nevědomě v souvislosti s černošskými sportovci používal např. výraz „natural“, u bělochů zase „hardworking“ a „intelligent“. Jednotlivým skupinám mohou totiž být přiřazeny pozitivní či negativní „nálepky“, pomocí kterých jsou pak identifikovány ve společnosti.⁵⁵

Jeff Stone s kolegy potvrdil hypotézu, že se bělošští sportovci nechají ovlivnit stereotypem, který poukazuje na vynikající předpoklady Afroameričanů ke sportu.⁵⁶

Margaret Shih a kolegyně zkoumaly Američanky asijského původu, které musely čelit dvěma protichůdným stereotypům: 1) ženy nejsou dobré v matematice a 2) Asijsci jdou dobří v matematice. Před testem byla jedna skupina orientována na rodové rozdíly, druhá skupina na etnickou příslušnost. Třetí skupina ovlivňována nebyla. Z výsledků vyplynulo, že ženy

⁵²WORD, C. O., ZANNA, M. P., COOPER, J., (1974). The nonverbal mediation of self-fulfilling prophecies in interracial interaction. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10, 109–120.

⁵³STEELE, C.M. (1997). A threat in the air : How stereotypes shape intellectual identity and performance. *American Psychologist*, 52, 613-629

⁵⁴ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. s. 611. ISBN 80-7178-640-3.

⁵⁵CAMPBELL, CH. P. *Race, myth and the news*. Thousands Oaks : SAGE Publications, 1995. s. 60. ISBN 9-8039-5872-2.

⁵⁶STONE, J., LYNCH, C., SJOMELING, M., DARLEY, J. M. (1999). Stereotype threat effects on Black and White athletic performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1213-1227.

ovlivněné ve prospěch příslušnosti k danému etniku dosáhly lepších výsledků, naopak ženy, kterým byly připomenuty rodové rozdíly, neuspěly příliš dobře.⁵⁷

Bylo tudíž zjištěno, že stereotypy dokážou podnítit či naopak potlačit výkon v závislosti na tom, která identita má v danou chvíli „navrch“ a že stereotypy při interakci s lidmi, které vnímáme nějakým stereotypním způsobem, je mohou přimět k chování, které splní naše očekávání.⁵⁸

ZMĚNY A ZÁNİK PŘEDSUDKŮ A STEREOTYPŮ

Německý historik Hans Hennig Hahn se zabýval historickým výzkumem stereotypů. A na řadě příkladů se mu podařilo dokázat, že koexistence stereotypů různých významů vede k pomalé změně a posunu v jejich významu. Stereotypy samotné sice nejsou přijímány jako chybné, ale na základě zkušenosti se mohou proměnit. Toto tvrzení doložil na příkladu porovnání zcela negativního polského obrazu Němce na konci druhé světové války s pozdějším stereotypem s řadou pozitivních akcentů.⁵⁹

Některým projektům, které mají snižovat předsudky, se podařilo změnit přesvědčení, ne však postoje. Např. samo přesvědčení, že „*až na několik málo výjimek jsou všichni Romové jeden jako druhý*“ má sklon přizpůsobovat se během procesu racionalizace odmítavému postoji, např. „*nemohl bych bydlet v činžáku s Romy*“, který změnit je mnohem obtížnější.⁶⁰

Otázkou, jak odstranit negativní kulturní stereotypy každodenního života, se zabývala i řada především amerických psychologů, sociologů a pedagogů. Ze závěrů jejich bádání vyplynulo, že je nutné: zaměřovat se na každou osobu jako na jednotlivce; být si vědom jakými způsoby stereotypy zasahují do našich schopností; snažit se pochopit druhé lidi a komunikovat s nimi; být si vědom, že více rozdílů je možné nalézt v rámci jedné skupiny lidí než mezi skupinami navzájem; naučit se dívat na věci i z pohledu druhých a zohledňovat i jejich postoje vůči našim úsudkům o nich; usilovat o poznání kultury „těch druhých“.⁶¹

⁵⁷ SHIH, M., PITTINSKY, T. L., AMBAD, Y N. Stereotype susceptibility: Identity Salience and Shifts in Quantitative Performance, [cit. 2010-11-28]. zdroj : <http://www.ncsu.edu/odi/advance/documents/stereotypesusceptibility.pdf>

⁵⁸ ATKINSON, Rita L. Psychologie. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. s. 610. ISBN 80-7178-640-3.

⁵⁹ UHLÍKOVÁ, L. Několik poznámek ke vzniku a zániku stereotypů. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 51. ISBN 80-85010-34-8.

⁶⁰ ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 45. ISBN 80-7260-125-3.

⁶¹ UHLÍKOVÁ, L. Několik poznámek ke vzniku a zániku stereotypů. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 54. ISBN 80-85010-34-8.

Podle etologa O. M. Adanga je stereotypní uvažování biologicko-evolučně zakódovaným jevem a dělení na „naši skupinu“ a „ostatní“ je lidem všech skupin vlastní. Co je však podmíněné biologicky, nemusí být neměnné. Výchova, ekonomické bohatství nebo pečovatelský přístup státu je mohou ovlivnit.⁶² Z širšího hlediska jsou nápravné projekty dvojího typu: první kladou důraz na změnu společenské struktury (např. legislativou, reformou bydlení, exekutivními nařízeními), druhé na změnu osobnostní struktury (mezikulturním vzděláváním, výchovou dětí, přesvědčováním).⁶³

Školy vždy hlásaly vlastenectví, ale vysvětlení, že loajalita k národu vyžaduje loajalitu ke všem podskupinám národa, se objevuje jen zřídka. Přitom učit děti výlučnou loajalitu k národu je metoda, jak jim vštípit předsudky. Děti lze přivést k tomu, aby pochopily, že loajalita jsou soustředné, že širší může zahrnovat užší, samořejmě bez jakéhokoli vylučování.⁶⁴

Ostrou zbraní v boji proti diskriminaci mohou být zákony, ty však mají jen nepřímý vliv na zmírňování osobních předsudků. Nemohou nikomu vnutit jiný způsob myšlení ani mu vštípit osobní toleranci. Zákon je totiž určen pouze ke kontrole vnějších projevů nesnášenlivosti.⁶⁵

Podle kontaktní hypotézy jsou nejučinnějším způsobem boření předsudků (pokud ještě nejsou pevně zakořeněny v povaze) rovnocenné kontakty mezi skupinami, které si při sledování společných cílů uvědomí společné zájmy.⁶⁶

Dalšími prostředky mohou být oficiální vzdělávací projekty, kontaktní a seznamovací projekty, masmédiá.⁶⁷ Jako cesta z předsudků se ukazuje, když proti nim vystupují známé osobnosti, politici, umělci a novináři.⁶⁸

Přestože je nutné úsilí o modifikaci určitých negativních stereotypů, je zřejmé, že odstranění kulturních stereotypů z našeho života není ani reálné, ani žádoucí. Vždyť klíčovým prvkem a podmínkou života jedince ve společnosti je identita, která je budována

⁶² NOVÁK, T. O předsudcích. Brno : Doplněk, 2002. s. 36.

⁶³ ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 525. ISBN 80-7260-125-3.

⁶⁴ tamtéž, s. 326, 523

⁶⁵ tamtéž, s. 490

⁶⁶ KASSIN, S. Psychologie. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. s. 534-535. ISBN 978-80-251-1716-3.

⁶⁷ ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 493. ISBN 80-7260-125-3

⁶⁸ Předsudky vůči Romům. Projekt Varianty, Člověk v tísni. s. 125. zdroj:
<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove/02.pdf>

právě na základě stereotypů.⁶⁹ Je očividné, že rozdíly mezi sociálními a kulturními skupinami prostě existují, je však nutné být vůči druhým shovívaví a co nejvíce jim porozumět.⁷⁰ Úcta a pochopení spolu totiž souvisí, není možné vážit si něčeho, čemu člověk nerozumí. Je důležité vnímat a respektovat jednotlivce vždy jako někoho, kdo má zcela samostatnou, odlišnou identitu, a podporovat ho v tom, aby zůstal nezávislou a jedinečnou osobností.⁷¹

Mnohé z předsudků jsou jen záležitostí slepého souhlasu s převládajícím skupinovým způsobem chování a myšlení.⁷² Stereotypy existují také proto, že se jim dostává široké společenské podpory, masmédiá je neustále oživují prostřednictvím např. novinových článků a filmů.⁷³ Své sehrává také kulturní tradice, společenské normy, co se dítě učí a jak se to učí, rodičovský vzor, sémantické matení, ignorování skupinových odlišností, princip vytváření kategorií a mnoho dalších faktorů.⁷⁴

⁶⁹ UHLÍKOVÁ, L. Několik poznámek ke vzniku a zániku stereotypů. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 54. ISBN 80-85010-34-8.

⁷⁰ KASSIN, S. Psychologie. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. s. 534. ISBN 978-80-251-1716-3.

⁷¹ Předsudky vůči Romům. Projekt Varianty, Člověk v tísni. s. 125. zdroj: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove/02.pdf>

⁷² ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 45. ISBN 80-7260-125-3

⁷³ tamtéž, s. 225.

⁷⁴ tamtéž, s. 410.

OBRAZ CIZINCŮ A ETNICKÝCH MENŠIN V REGIONÁLNÍM TISKU

POLÁCI

O Polácích se psalo především v souvislosti s pašováním. Pašovali církevní starožitnosti do Rakouska,⁷⁵ cigarety,⁷⁶ alkohol,⁷⁷ toaletní vody,⁷⁸ počítačové součásti⁷⁹ a zbraně.⁸⁰

Množství článků také zmínilo podíl Poláků, ať už jako řidičů osobních vozidel, autobusů či kamionů na dopravních nehodách.⁸¹

Tisk zmínil i účast Poláků na loupežném přepadení směnárníka⁸² nebo jejich činnost v převaděčských skupinách.⁸³

RAKUŠANÉ

Po roce 1989 bylo znovuobnoveno spojení mezi moravskými a rakouskými příhraničními oblastmi. Příhraniční regiony se snažily navázat spolupráci, pořádaly se společné výstavy, vznikaly spřátelené organizace, mezi nimi např. Československo-rakouská společnost Znojmo, která sdružovala občany, kteří se zajímali o spolupráci v oblasti ekonomické, ekologické, zemědělské, kulturní, sportovní, pedagogické, turistické atd., organizovaly se společné poutě věřících do rakouského poutního místa v Mariazell.⁸⁴

Záhy po otevření rakouských hranic tisk nejednou vychválil způsoby, ochotu, zájem o zákazníka a úroveň rakouských prodejců.⁸⁵ Rakouští prodejci se snažili přilákat i

⁷⁵ Ikony zabaveny ve prospěch státu. Znojensko. 5. 4. 2005, roč. XV, čís. 14, s. 8.

⁷⁶ Vynalézavost pašeráků bezmezná. Znojensko. 14. 2. 2006, roč. XVI, čís. 7, s. 1; SMOLA, D. Celníci u Lechovic zadrželi statisíce neukončených cigaret. Znojenský deník.cz. [online]. 11. 3. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-u-lechovic-zadrzeli-statisice-neukonceny.html>>.

⁷⁷ Poláci pašovali. Znojensko. 2. 4. 1997, roč. VII, čís. 13, s. 10.

⁷⁸ Odhalení tajné schránky. Znojensko. 15. 4. 1997, roč. VII, čís. 15, s. 9.

⁷⁹ Na celnici zabavili paměti. Znojensko, 22. 4. 1997, roč. VII, čís. 16, s. 2.

⁸⁰ Nepropašoval. Znojensko. 5. 8. 1997, roč. VII, čís. 31, s. 1.

⁸¹ Dopadlo to dobře. Znojensko. 3. 4. 2002, roč. XII, čís. 14, s. 9; MOŠTĚK, M. Kamion smetl mazdu. Znojenský deník.cz [online]. 29. 11. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/nehody/kamion-smetl-mazdu20081129.html>>; Tragédii autobusu rozřeší polský soud. Znojensko 30. 5. 2000, roč. X, čís. 22, s. 5.

⁸² MACOUN, E. Lupiči, kteří přepadli chvalovickou směnárnu, dostali sedm let natvrdo. Znojensko. 11. 9. 2001, roč. XI, čís. 37, s. 1, 5.

⁸³ MACOUN, E : Osmnáct převaděčů si odsedí padesát let. Znojensko, 26. 4. 2005, roč. XV, čís. 17, s. 1, 9.

⁸⁴ Pěšky ze Znojma do Mariazell. Znojensko. 29. 8. 2000, roč. X, čís. 35, s. 2; MERTA P. Cítili jsme se dobře. Znojensko. 17. 6. 1997, roč. VII, čís. 24, s. 2.

⁸⁵ REICH, K. Vše pro zákazníka. Znojensko. 21. 11. 1990, roč. 30, čís. 47, s. 1.

potenciální zákazníci z českého pohraničí, brzy se však v rakouských obchodech začaly objevovat pro Čechy zahanbující tabulky s českým textem: „Každou krádež budeme hlásit“.⁸⁶

V některých člancích bylo kritizováno podbíživé chování místních podnikatelů vůči rakouským návštěvníkům.⁸⁷ Ještě v minulých letech se v tisku objevovaly také rozhořčené příspěvky českých občanů, kteří si stěžovali na to, že byli přehlíženi českou obsluhou, která raději přednostně obsluhovala patrně solventnější rakouské zákazníky. Místní obchodníci tak byli vybízeni k tomu, aby si začali vážit i českého zákazníka.⁸⁸

O podbízení se cizincům měly svědčit i německé nápisy na obchodech, penziencech, a firmách, které mnohde vytlačovaly české, a podle některých občanů tak nelichotily národní hrdosti a vztahu k našemu jazyku. Německé nápisy vadily především pamětníkům germanizace města před 2. světovou válkou, a nakonec se celá záležitost s nápisy řešila až před ústavním soudem.⁸⁹ I v pozdějších letech se v tisku objevovaly reakce čtenářů, kteří kritizovali např. i uveřejňování inzerátů v němčině.⁹⁰ Tisk také upozorňoval na ostudnou úroveň německých nápisů v regionu a stejně tak německých prospektů pro turisty, které se hemžily chybami.⁹¹

Začalo se také psát, že se na Znojemsku z parkovišť před hotely a nočními podniky kradou auta rakouským návštěvníkům.⁹² Tisk informoval i o tom, že Češi jezdí krást automobily přímo do Rakouska.⁹³ Nejednou se Rakušané stali obětmi znojemských kapsářek, a tak nikoho nepřekvalilo, že desítky peněženek nalezených na místní černé skládce patřilo dle zbylých dokladů Rakušanům.⁹⁴

⁸⁶ MRVA, V. Rakouští obchodníci z Retzu : Krádež budeme (nejen) hlásit. Znojensko. 19. 4. 1990, roč. 30, čís. 16, s. 3.

⁸⁷ STEHLÍK S. (...) německým turistům. Znojensko. 4. 7. 1995, roč. V, čís. 27, s. 3.

⁸⁸ MAŠKOVÁ, M. Diskriminace po česku. Znojensko. 10. 5. 2006, roč. XVI, č. 19, s. 2.

⁸⁹ EISENBRUK, J. O nápisích definitivně rozhodne ústavní soud. 7. 10. 1995, roč. V, čís. 42, s. 3.

⁹⁰ ŠVEJDA, F. K čemu je to užitečné? Znojensko. 16. 5. 2006, roč. XVI, č. 20, s. 2.

⁹¹ ŠVEJDA, F. Já mluvit tópra němčin. Znojensko. 18. 4. 2000, roč. X, čís. 16, s. 3; EISENBRUK J. Šprecháte gut německy? Znojensko. 29. 7. 1997, roč. VII, čís. 30, s. 5; RAAB M, FILOVÁ O. Cizojazyčné znojenské trapasy tradicí? Znojensko. 19. 10. 2004. roč. XIV, čís. 42, s. 10.

⁹² Zloděj lapen! Znojensko. 29. 4. 1997, roč. VII, čís. 17, str. 5; MACOUN E. Laškování za 500 000, Znojensko. 7. 10. 1997. roč. VII, čís. 40, s. 1.

⁹³ Z policie. Znojensko. 23. 12. 1997, roč. VII, čís. 51/52, s. 5.

⁹⁴ EISENBRUK, J. Symbol nelidské krutosti. Znojensko. 23. 4. 2002, roč. XII, čís. 17, s. 1, 2.

Ovšem objevily se i zprávy o krádežích spáchaných Rakušany na Znojensku.⁹⁵ V rozhovoru s vedoucím české samoobsluhy zaznělo, že při krádeži už přistihli i Rakušany, „o kterých bychom si to nikdy nemysleli.“⁹⁶

Některé články zmiňovaly nevhodné a povýšené chování rakouských návštěvníků nebo agresivní chování rakouských opilců.⁹⁷ Problémy s Rakušany hlásili především majitelé některých nočních podniků.⁹⁸ Také bylo mnohokrát kritizováno, že k nám Rakušané nedovoleně vyvážejí nebezpečný odpad (staré pneumatiky, plasty, zdravotnický odpad).⁹⁹

O Rakušanech se také psalo v souvislosti s řízením pod vlivem alkoholu.¹⁰⁰ Jindy zase v souvislosti s dopravní nehodou, o čemž informoval např. titulěk „Rakušan vjel pod vlak“.¹⁰¹

O Rakušanech vypovídaly také četné zprávy jako o pašerácích starožitností, které ukrývají v důmyslných úkrytech automobilů či kamionů.¹⁰² Na hraničních přechodech byli Rakušané zadrženi také při převážení marihuany, střelných zbraní nebo pyrotechnického materiálu.¹⁰³

Občas se objevily zprávy, které zmiňovaly, že Rakušané k nám jezdí za prostitutkami¹⁰⁴ nebo jsou dokonce samotnými organizátory prostituce v českém pohraničí.¹⁰⁵

⁹⁵ Rakušana hnali sviňským krokem. Znojensko. 14. 1. 1997, roč. VII, čís. 2, s. 10; MACOUN, E. Vídeňák kradl dýmky. Znojensko, 3. 6. 1997, roč. VII, čís. 22, s. 1, 9; Lupiče ze Salzburgu si odvezli Rakušané. Znojensko. 27. 9. 2005, roč. XV, čís. 39, s. 3.

⁹⁶ Krade se? Znojensko. 18. 8. 1993, roč. III, čís. 33, s. 3.

⁹⁷ TOMÁŠ, J. Na veřejných toaletách se dějí věci neuvěřitelné. Znojensko. 19. 12. 2000, roč. X, čís. 51/52, s. 12.

⁹⁸ Rakušané se sexuálních radovánek nedočkali. Znojensko. 21. 3. 1995, roč. V, čís. 12, s. 3.

⁹⁹ PAVLAČKOVÁ, S. Nelegální odpad poslali policisté zpět do Rakouska. Znojenský deník.cz [online]. 27. 8. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/nelegalni-odpad-poslali-policiste-zpet-do-rakouska.html>>; EISENBRUK, J. Symbol nelidské krutosti. Znojensko. 23. 4. 2002, roč. XII, čís. 17, s. 1, 2.

¹⁰⁰ PAVLAČKOVÁ, S. Na Znojenském historickém vinobraní kradli zloději platební karty. Znojenský deník.cz [online]. 14. 9. 2009, [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/na-znojenskem-historickem-vinobrani-kradli-zlodeji.html>>; SMOLA, D. Rakušan a Srb měli problémy na silnicích. Znojenský deník.cz [online]. 22. 1. 2010, [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/rakusan-a-srb-meli-problemy-na-silnicich20100122.html>>; Rakušané foukali a vyfoukali tisíce korun. Znojensko. 5. 5. 1993, roč. III, čís. 18, s. 1.

¹⁰¹ MACOUN, E. Rakušan vjel pod vlak. Znojensko. 7. 11. 2006, roč. XVI, č. 45, s. 9; Cizinci najížděli do vlaků. Znojensko. 7. 8. 2001, roč. XI, čís. 32, s. 1.

¹⁰² MACOUN, E. Rakouský pašerák pokutě zřejmě unikne. Znojensko. 2. 8. 2005, roč. XV, čís. 31, s. 1; Kapitální úlovek celníků. Znojensko. 4. 2. 1997, roč. VII, čís. 5, s. 1, 9; Kulturní předměty pašerák nevyvezl. Znojensko. 7. 12. 2004, roč. XIV, čís. 49, s. 3.

¹⁰³ KRUTIŠ, D. Celníci chytili pašeráky marihuany. Znojenský deník.cz [online]. 19. 4. 2010, [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-chytili-paseraky-marihuany20100419.html>>; SMOLA, D. Mladí Rakušané pašovali marihuanu. Znojenský deník.cz [online]. 1. 6. 2010, [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/mladi-rakusane-pasovali-marihuanu20100531.html>; NOVOTNÝ, P. Kapitální úlovek celníků, Znojensko. 15. 12. 1993, roč. III, čís. 50, s. 1.

¹⁰⁴ MACOUN, E. Stopy Rakušanovy smrti vedou do Ruska. Znojensko. 19. 3. 2002, roč. XII, čís. 12, s. 2; Sex u cesty je nebezpečný. Znojensko. 15. 10. 2002, roč. XII, čís. 42, s. 12.

Na stránkách tisku se probíral i postoj Rakušanů k Temelínu. Rakušanům byla zazlívána jejich neochota připustit fakt, že jaderná energetika je v České republice na bezpečné úrovni. Zazněly také výroky, že Rakušanům vadí všechno, co České republice může přinést jakoukoli ekonomickou prosperitu.¹⁰⁶

Psalo se také o hospodářských rozdílech mezi rakouskými a moravskými regiony. V rakouských regionech byla značně menší nezaměstnanost a mnohem vyšší průměrné příjmy obyvatel. Tyto hospodářské rozdíly vedly k obavám Rakušanů ze vstupu České republiky do Evropské unie a z následného otevření pracovního trhu.¹⁰⁷

ROMOVÉ

Při posledním sčítání lidu se přímo ve Znojmě k romské národnosti přihlásilo pouze šest osob. Jenže ve skutečnosti žije ve městě odhadem asi 250 Romů. Na Znojemsku je silná skupina především olašských Romů. Ti se cítí být v jakémsi nadřazeném postavení vůči ostatním Romům díky dvěma tradicím a specifickému způsobu života.¹⁰⁸

O Romech se ve znojemském tisku začalo psát po roce 1990. Tehdy se objevila nebyvale velká vlna opovržení vůči této menšině, která souvisela především s jejich obtěžováním návštěvníků z Rakouska ve snaze z nich vylákat nějaké šilinky.¹⁰⁹

O této problematice se psalo ve článcích pod titulky „Varování Rómům“¹¹⁰ nebo „Problém zvaný Rómové“.¹¹¹

V tisku se začaly objevovat i návrhy na řešení romské problematiky. V jednom z nich například pisatel navrhoval, aby národní výbory odprodaly byty obývané Romy a takto získané peníze pak věnovaly Romům na nákup obytných přívěsů. Čímž by prý majorita pomohla Romům v návratu k jejich původnímu způsobu života, který plně vyhovuje jejich mentalitě.¹¹²

¹⁰⁵ Prodával české holky krajanům. Znojemsko. 26. 8. 1997, roč. VII., č. 34, s. 1; NĚMEC, J. Zaměstnal nezletilé prostitutky. Znojemský deník.cz [online]. 31. 8. 2009, [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zamestnal-nezletile-prostitutky-ve-vezeni-bude--ro.html>>.

¹⁰⁶ TOMÁŠ, J. Rakouské odpůrce Temelínu zřejmě neuspokojí ani modré z nebe. Znojemsko. 19. 6. 2001, roč. XI, čís. 25, s. 1, 3; SPILKA, P. Rakouští buditelé české národní hrdosti, Znojemsko. 22. 8. 2000, roč. X, čís. 34, s. 2.

¹⁰⁷ DYJSKÝ, K. Češi jsou národem nadmíru vynalézavým. Znojemsko. 17. 12. 2002, roč. XII, čís. 51/52, s. 28; EISENBRUK, J. Rakušané se nás bojí právem. Znojemsko. 16. 4. 2002, roč. XII, čís. 16, s. 1, 2.

¹⁰⁸ PAVLASOVÁ, P. Svět není černobílý. Znojemsko. 7. 9. 2004, roč. XIV, čís. 36, s. 1, 9.

¹⁰⁹ Česká hrdost na dovolené? Znojemsko. 24. 1. 1990, č. 4, roč. 30, s. 2.

¹¹⁰ MRVA, V. Varování Rómům. Znojemsko. 21. 2. 1990, roč. 30, č. 8, s. 1.

¹¹¹ SLUŠNÝ, J. Problém zvaný Rómové. Znojemsko. 28. 3. 1990, roč. 30, čís. 13, s. 1.

¹¹² DUŠEJOVSKÝ, P. Problém zvaný Rómové. Znojemsko. 23. 5. 1990, roč. 30, čís. 21, s. 1.

Tisk uveřejnil i další protiromské hlasy, např. názor pisatele, který psal, že za totality žili Romové na úkor majoritní společnosti a peníze jim přicházely z nemocenských dávek, přídavek na děti i invalidních důchodů.¹¹³

O Romech ostatně vycházely téměř vždy jen negativní články. O romských ženách se v tisku psalo nezdědka jako o kapsářkách. Jeden z novinových titulků roku 1995 hlásal: „Po kapsách šmejdí zejména Romové“.¹¹⁴ Články si byly velmi podobné, vždy jedna až tři Romky okradly rakouského návštěvníka ve Znojmě o peněženku, doklady nebo platební karty.¹¹⁵

V tisku se objevily i zprávy o krádežích zboží nebo tržeb Romy v obchodech v centru města.¹¹⁶ Psalo se také o okrádání osamělých starších lidí v jejich domovech, přičemž pachatelé těchto krádeží byly především romské ženské organizované skupiny z České republiky nebo Slovenska.¹¹⁷ Ve snaze dostat se do domu se většinou vydávaly za podomní prodejkyne nebo požadovaly sklenici vody.¹¹⁸

Tisk psal také o potyčkách Romů s personálem restauračních zařízení a prodejen.¹¹⁹ Objevily se i zprávy o vzájemných sporech mezi skupinami znojemských Romů. Jejich hádky často skončily rvačkou a museli zasahovat policisté, kteří pak někdy byli také napadeni.¹²⁰

Až v souvislosti s jeho likvidací se začalo psát o znojemském romském ghettu - polorozpadlém domě. Kvůli špatné statické bylo rozhodnuto o jeho zbourání. Dům obývala rozvětvená rodina o více než padesáti členech. Město se rozhodlo, že se vyvaruje postupu

¹¹³ V. A. Budeme Romy trpět do nekonečna? Znojensko. 5. 9. 1990, roč. 30, čís. 30, s. 2.

¹¹⁴ Po kapsách šmejdí zejména Romové. Znojensko. 10. 5. 1995, roč. V, čís. 19, s.1.

¹¹⁵ NOVOTNÝ, P. Odmítl dechovou zkoušku. Znojensko. 1. 12. 1993, ročník III, čís. 48, s. 2; NOVOTNÝ, P. Okrádání starších osob. Znojensko. 30. 6. 1993, roč. III, čís. 26, s. 2; Chycené kapsářky. Znojensko. 14. 1. 1997, roč. VII, č. 2, s. 3; Chytili je díky kamerám. Znojensko. 12. 8. 2003, roč. XIII, čís. 32, s. 3; Viděl někdo Květu Biháriovou? Znojensko. 10. září 2002, roč. XII, čís. 37, str. 3.

¹¹⁶ MRVA V. Romové přepadli Modelku. Znojensko. 17. 12. 2002, roč. XII, čís. 51/52, s. 1, 9; Přišla o tržbu a má strach z Romů. Znojensko. 8. 4. 2003, roč. XIII, č. 14, s. 1, 2.

¹¹⁷ Chyťře vymyšlené okrádání seniorů se začíná dít organizovaně. Znojensko.cz [online]. 29. 3. 2010, [cit. 2011-01-16]. zdroj: http://www.znojensko.cz/cerna_kronika.php?idi=10912; MACOUN, E. Staří lidé se zlodějům obvykle neubrání. Znojensko. 22. 1. 2002, roč. XII, čís. 4, s. 1, 2.; Okradly stařečka. Znojensko. 16. 9. 2003, roč. XIII, čís. 37, s. 2; SMOLA, D. Zlodějky obraly starý manželský pár o čtyřicet tisíc. Znojenský deník.cz [online]. 11. 3. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/tri-zlodejky-obraly-stary-manzelsky-par-o-ctyricet.html>>.

¹¹⁸ Rafinovanost zlodějů nezná mezí. Znojensko. 13. 11. 2001, roč. XI, čís. 46, s. 3.

¹¹⁹ ŘEZNÍK, J. Cikánské radovánky. Znojensko. 14. 3. 1990, roč. 30, čís. 11, s. 2; Hádky Romů se stupňují. Znojensko. 31. 7. 2001, roč. XI, čís. 31, s. 1, 2; Facku dal Róm. Znojensko. 11. 9. 2001, roč. XI, čís. 37, s. 1; Prodavače zranila romská zákaznice, Znojensko. 19. dubna 2006, roč. XVI, č. 16, s. 2.

¹²⁰ Hádky Romů se stupňují. Znojensko. 31. 7. 2001, roč. XI, čís. 31, s. 1, 2; Drama před vinárnou : Policista napadnut rómскими občany. Znojensko. 29. 8. 1990, roč. 30, čís. 35, s. 1, 2.

jiných českých měst a nehodlalo Romy vytlačit do holobytů a vytvořit tak ghetto nové.¹²¹ Poskytlo jim náhradní byty, což vyvolalo nevoli jejich nových neromských sousedů.¹²²

Snahy o řešení romské problematiky se objevily teprve v poměrně nedávné době. První romská schůze s vedením města se konala v únoru 2007¹²³ a bylo na ní dohodnuto, že je nutné řešit nejpalčivější otázky, které se týkají sociální situace Romů - otázky jejich zaměstnanosti a bytové problematiky.¹²⁴

Radnice vyhlásila nulovou tolerance vůči neplatičům a dohodla si s nimi splátkové kalendáře, dvaadvacet Romů zaměstnala na veřejně prospěšných pracích, několika rodinám poskytla nové byty. Přes počáteční skepsi místních obyvatel (někde dokonce proti nim sbírali i podpisy) Romové poctivě spláceli dluhy podle dohodnutého kalendáře a platili nájemné. Mezi reakcemi dotázaných místních občanů na „radniční experiment“ bylo těch kladných podstatně méně. „*Je to drzá svoloč, které pořád jen něco strkáme a strkáme. Teď třeba nové byty. Prostě Cikáni nikdy pracovat nebudou ani nikdy nepřestanou krást, proto by je měli raději někam vystěhovat.*“¹²⁵

Pozitivně psal tisk o Romech, když oznamoval vystoupení romských kapel¹²⁶ nebo zmiňoval snahu některých Romů vylepšit si úroveň vzdělání např. absolvováním počítačového kurzu.¹²⁷ Koncem roku 2005 byla ve městě uspořádána výstava fotografií „Romové na jižní Moravě“.¹²⁸ A v létě 2006 proběhla ve městě přednáška „Romové“, jejíž náplní byl výklad o kultuře a historii zejména olašských Romů. Cílem akce bylo přiblížit toto etnikum majoritě a napomoci snaze o překonání vzájemných předsudků.¹²⁹

Tisk informoval také o pohřbu dvou znojemských Romů. Oba dva byli pro místní romskou komunitu významnými osobnostmi, poslední rozloučení s nimi pojaly jejich rodiny velkolepě. Články se mj. pochvalně zmiňovaly o příkladném zájmu Romů o blízké,

¹²¹ BRABEC, J. Znojmo : Zkusíme to jinak. Člověk v tísni [online]. 29. 11. 2009 [cit. 2011-1-16]. zdroj: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=113&idArt=1114>>.

¹²² SMOLA, V. Romské „ghetto“ hyzdilo ve Znojmě příjezd od Prahy, a tak půjde k zemi. Idnes.cz [online]. 12. 4. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: http://brno.idnes.cz/romske-ghetto-hyzdilo-ve-znojme-prijezd-od-prahy-a-tak-pujde-k-zemi-1dg-/brno-zpravy.asp?c=A090410_1172545_brno_dmk; SMOLA, V. Znojmo stěhovalo velkou romskou rodinu do různých koutů města. Idnes.cz [online]. 13. 2. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: http://brno.idnes.cz/znojmo-stehovalo-velkou-romskou-rodinu-do-ruznych-koutu-mesta-psy-/brno-zpravy.asp?c=A090212_171034_brno_dmk.

¹²³ První rómské setkání ve Znojmě. Znojenské listy. 15. 2. 2007, XVI, 3, s. 2.

¹²⁴ Komunikace radnice s Romy se výrazně zlepšila. Znojenské listy. 13. 3. 2008, XVII, 5, s. 2.

¹²⁵ BRABEC, J. Znojmo : Zkusíme to jinak. Člověk v tísni [online]. 29. 11. 2009 [cit. 2011-1-16]. zdroj: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=113&idArt=1114>>.

¹²⁶ Álom – „Romani Musica“, Znojensko. 11. 4. 2000, roč. X, čís. 15, s. 4.

¹²⁷ Romové to s počítači umějí. Znojensko. 15. 11. 2005, roč. XV, čís. 46, s. 11.

¹²⁸ MACOUN, E. Romové na výstavu nepřišli. Znojensko. 6. 12. 2005, roč. XV, čís. 49, s. 10.

¹²⁹ POLHOŠ, R. Pro integraci Romů do společnosti. 6. 6. 2006, roč. XVI, č. 23, s. 2.

kteří na rozdíl od majoritní společnosti nenechávají bez zájmu osamělé umírat v domovech důchodců.¹³⁰

Na články o romském pohřbu pak v tisku reagovali i čtenáři. Jeden čtenář ocenil odvahu redakce věnovat romskému pohřbu celou stranu.¹³¹ Objevily se však i rozhořčené reakce. Anonymní čtenář napsal: „*Nemyslím si, že cikáni a prostitutky patří na hlavní stránku novin – i když jen regionálních.*”¹³²

Na negativní reakce vůči Romům zareagovali v tisku i samotní členové této menšiny. Jeden z nich napsal, že on i další pracující Romové by chtěli upozornit na to, že všichni Romové přeci nejsou stejní. Podle něj všichni ve městě znají jen ty Romy, kteří kradou, ale ty Romy, kteří pracují, o těch nikdo nemluví.¹³³

SLOVÁCI

O slovenských občanech se v místním tisku psalo často v souvislosti s krádežemi, např. trojice Slováků byla zadržena kvůli krádeži v průmyslovém podniku,¹³⁴ jindy byl přistižen Slovák při vloupání do prodejny potravin.¹³⁵ Dva Slováci byli obviněni z četných vloupání do prodejen na Znojemsku a Břeclavsku.¹³⁶

Tisk informoval i o slovenských podvodnících, kteří okrádali o úspory důchodce.¹³⁷

O Slovácích se psalo také ve spojitosti s dodáváním padělků na české tržnice,¹³⁸ prodejem drog¹³⁹ a kuplířstvím.¹⁴⁰

¹³⁰ Zemřel J. Biháry. Znojensko. 8. 4. 2003, roč. XIII, čís. 14, s. 5; MRVA, V. S Loulou, jehož znalo celé Znojmo, se Romové rozloučili po svém : velkolepě! 29. 1. 2002, roč. XII, čís. 5, s. 1; BÍLÝ, T. Loulova rodina bude truchlit rok. Znojensko. 29. 1. 2002, roč. XII, čís. 5, s. 9.

¹³¹ Článek o Cikánech se mi líbil. Znojensko. 5. 2. 2002, roč. XII, čís. 6, s. 2.

¹³² Z vašich novin se mi zvedá žaludek. Znojensko. 5. 2. 2002, roč. XII, čís. 6, s. 2.

¹³³ MARKOVIČ, D. My jsme si na žiguli vydělali. Znojensko. 5. 3. 2002, roč. XII, čís. 10, s. 2.

¹³⁴ Slušňáci kradli. Znojensko. 28. 6. 2005, roč. XV, čís. 26, s. 1.

¹³⁵ Bdělá Bohutičanka. Znojensko. 28. 11. 2000, roč. X, čís. 48, s. 2.

¹³⁶ GROSSMANN, D. Čtrnáctkrát kradli v hospodách, policie je dopadla. Znojenský deník.cz [online]. 9. 7. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zlodeji_police_znojmo20080709.html>

¹³⁷ Zloději přišli s novou fintou jak okrádat důchodce. Znojensko. 23. 5. 2006, roč. XVI, č. 21, s. 2; MOŠTĚK, M. Podvodníci zneužili soucitu staršího muže. Znojenský deník.cz [online]. 9. 2. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/podvodnici-zneužili-soucitu-starsiho-muze20090209.html>, CHODĚROVÁ, M. Zlodějka okradla důchodkyni o 300 tisíc. Znojenský deník.cz [online]. 4. 5. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zlodejka-okradla-duchodkyni-o-tisic20100503.html>>.

¹³⁸ Padělané parfémy. Znojensko. 28. 6. 2005, roč. XV, čís. 26, s. 5.

¹³⁹ KRUTIŠ, D. Slovák přijel do Hevlína za prací, prodával drogy. Znojenský deník.cz [online]. 4. 2. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/slovak-prijel-do-znojma-za-praci-prodaval-drogy.html>>.

¹⁴⁰ TAUŠOVÁ, Z. Za obchodování s Romkami padl pětiletý trest. Znojenský deník.cz [online]. 2. 7. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/za-obchodovani-s-romkami-padl-petiletý-trest.html>>.

UKRAJINCI

V místním tisku se o Ukrajincích psalo především ve spojení s krádežemi, např. bylo informováno o krádeži tašky s penězi na nádraží, které se dopustil Ukrajinec.¹⁴¹ Jindy hlásal titulek: „Loupežník je z Ukrajiny”.¹⁴² Článek „Z cizince se vyklubal zloděj”¹⁴³ byl o zadržení Ukrajince pro krádež značkového textilu za několik tisíc korun.

Hodně článků se napsalo o ukrajinské prostitutce, která zemřela za neobjasněných okolností v jednom z veřejných domů¹⁴⁴ a také o Ukrajinci zavražděném místní mafií.¹⁴⁵

O Ukrajině se psalo také v souvislosti s Oblastní charitou Znojmo, která pomáhala několika tamním dětským domovům.¹⁴⁶

Vyšel také rozsáhlý rozhovor s účastnicí misí na Ukrajinu nazvaný „Dcera má dítě s vlastním otcem? Nedivte se, jste na Ukrajině.” V článku byla popisována nezměrná bída, negramotnost a alkoholismus na Ukrajině. „*Alkoholikem je v takřka každé rodině aspoň jeden její člen, ostatní tím trpí, musejí ho živit, třeba děti žebrotou.*”¹⁴⁷

Na článek pak reagovala jedna čtenářka poté, co ji údajně kontaktovalo množství rozhořčených Ukrajinců.¹⁴⁸

VIETNAMCI

O místní vietnamské komunitě se v regionálním tisku psalo nejčastěji v souvislosti s jejich stánky na tržnicích v pohraničním pásmu. Po jistý čas se taky řešily vietnamské stánky nehezky „přilepené” na zdi budov v historickém jádru města nebo vietnamské zboží v průjezdech renesančních domů. Podle mnoha lidí hyzdily jejich stánky město a na trhovce proto bylo naléháno, aby je přesunuli do kamenných obchodů.¹⁴⁹

¹⁴¹ Ukrajinec Yurily byl polapen. Znojmsko. 8. 7. 1997, roč. VII, čís. 27, s. 2.

¹⁴² Loupežník je z Ukrajiny. Znojmsko. 18. 7. 2000, roč. X, čís. 29, s. 1.

¹⁴³ KRUTIŠ, D. Z cizince se vyklubal zloděj. Znojmský deník.cz [online]. 9. 11.2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojmsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/z-cizince-se-vyklubal-zlodej20091109.html>>.

¹⁴⁴ SMOLA, D. Prostitutka nezemřela násilně, policie prověřuje drogy. Znojmský deník.cz [online]. 4. 6. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojmsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/prostitutka-nezemrela-nasilnou-smrti-policie-prove.html>>.

¹⁴⁵ MOKRÝ, P. Soud otevře případ vraždy v Žeroticích. Znojmský deník.cz [online]. 12. 11. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojmsky.denik.cz/cerna_kronika/zerotice_vrazda_20071112.html>.

¹⁴⁶ SOVJÁKOVÁ, R. Charita pomáhá ukrajinským dětem. Znojmsko. 23. 3. 2004, roč. XIV, čís. 12, s. 2; Adopce na dálku. Znojmsko. 4. 9. 2001, roč. XI, čís. 36, s. 3.

¹⁴⁷ EISENBRUK, J. Dcera má dítě s vlastním otcem? Nedivte se, jste na Ukrajině – říká misionářka Monika Pospíšková. Znojmsko. 6. 1. 2004, roč. XIV, čís. 1, s. 1, 9.

¹⁴⁸ SEREDNYČKÁ, M. Ukrajinci jsou šokováni. Znojmsko. 24. 2. 2004, roč. XIV, čís. 8, s. 2.

¹⁴⁹ MACOUN, E. Vietnamská ulička zůstává vietnamskou. Znojmsko. 12. 9. 2000, roč. X, č. 37, s. 1, 2.

Na tržnici na česko-rakouském hraničním přechodu Hatě - Klein Haugsdorf nabízejí své zboží vietnamští prodejci. Pravidelně tu celníci, pracovníci České obchodní inspekce a policisté zabavují při zátazích tisíce padělků známých značek oděvů a bižuterie, kabelek, brýlí, obuvi, hodinek, kopií CD a DVD nosičů.

Za poslední roky stačí uvést jen několik příkladů z razií, které se opakují mnohokrát ročně. V létě 2006 bylo na Hatích zajištěno padělané zboží za téměř šest milionů korun.¹⁵⁰ Před vánoci 2007 byl zadržen rekordní počet padělků za více než sto osmatřicet milionů korun.¹⁵¹ V létě 2008 byly při zátahu zachyceny padělky za deset milionů.¹⁵² O rok později měly při podobné akci zabavené padělky hodnotu téměř třiceti milionů korun.¹⁵³ Článek z léta 2010 informoval o zabavení tři sta padesáti padělaných kabelek, jejichž cena by v případě originálů činila čtrnáct milionů korun.¹⁵⁴ Dále bylo zmíněno, že tržnice v Hatích patří k místům s největším množstvím zabaveného zboží v celé České republice.¹⁵⁵

Oslovený právník znalý komunity uvedl, že většina vietnamských obchodníků je při dodávkách zboží vázána na centrální dodavatele, a tudíž nemohou o textilu či obuvi, které dostávají, rozhodovat. Potřeba uživit se pak u nich zastihuje riziko spojené s prodejem padělků. Dovážené neznačkové výrobky mívají obchodníci řádně procleny a u nás je pak doplní falešným označením a nabízejí jako značkové. Podle jednoho vietnamského podnikatele, však bude padělků ubývat. Obchodníci jsou dle jeho mínění unaveni z kontrol.¹⁵⁶ Podle jiného člověka znalého problematiky, odchází mnoho vietnamských rodin ze Znojemska na Karlovarsko, kde má být více podnikatelských příležitostí. Na Znojemsku už je trh s asijským zbožím přesycen, navíc jsou na těchto místech poměrně časté kontroly.¹⁵⁷

¹⁵⁰ Padělky za šest milionů. Znojemsko. 20. 6. 2006, roč. XVI, č. 25, s. 9.

¹⁵¹ GROSSMANN, D. Celníci našli v Hatích rekordní počet padělků. Znojemský deník.cz [online]. 7. 12. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojemsky.denik.cz/cerna_kronika/celnici_hate_rekord_20071207.html>.

¹⁵² KRUTIŠ, D. Inspektoři zabavili v Hatích padělky za deset milionů. Znojemský deník.cz [online]. 11. 7. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/inspektori-zabavili-hatich-padelky-20080710.html>>.

¹⁵³ SMOLA, D. Celníci našli padělky za téměř třicet milionů korun. Znojemský deník.cz [online]. 16. 6. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-nasli-padelky-za-temer-tricet-milionu-koru.html>>.

¹⁵⁴ CHODĚROVÁ, M. V Hatích celníci zabavili falešné kabelky od Vuittona. Znojemský deník.cz [online]. 11. 6. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/v-hatich-celnici-zabavili-falesne-kabelky-od-vuit.html>>.

¹⁵⁵ SMOLA, D. Únorový lov na padělky : nejvíce v Hatích. Znojemský deník.cz [online]. 17. 3. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/unorovy-lov-na-padelky-nejvice-v-hatich20100317.html>>.

¹⁵⁶ EISENBRUK, J. Vietnamci už dávno nežijí mezi námi, ale s námi aneb Nejsou všichni trhovci. Znojemsko. 23. 8. 2005, roč. XV, čís. 34, s. 2.

¹⁵⁷ GROSSMANN, D., SMOLA, D., MOKRÝ, P. Vietnamského barmana zabili šestnáctiletí krajani. Znojemský deník.cz [online]. 25. 6. 2007. [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojemsky.denik.cz/cerna-kronika/vrazda-vietnamec-pachatele-200.html>.

V tisku se objevily i články o tzv. tržnicovém folklóru, který představují kontroly celníků na pohraničních tržnicích.¹⁵⁸ Jakmile se totiž celníci objeví, utečou prodejci padělků od stánků. Vědí, že by jim za prodej padělků hrozilo trestní stíhání a možný odsun do vlasti. Když však kontroloři odjedou, navozí si ze skladu nové zboží. Jeden z celníků komentoval situaci slovy: „*Když je nezničili Američané, co my s nimi uděláme?*”¹⁵⁹ O tom, jaké výsledky měla v krátké době zopakovaná razie v asijské tržnici na Hatích informoval článek z června 2008. O víkendu tehdy inspektoři České obchodní inspekce zabavili padělky za více než osmnáct milionů korun.¹⁶⁰

Podarí-li se některého prodejce chytit, je to považováno za úspěch. Srpnový titulek z roku 2006 oznamoval: „Spolu s padělky zadrželi tentokrát celníci také prodejce”.¹⁶¹ Celníci se snaží vypátrat i velkosklady padělků. Ty se mohou nacházet např. ve zdánlivě obyčejných rodinných domcích nebo garážích.¹⁶² Mnoho padělků je také přímo v autech a při tržištích nebo benzínkách. Nezřídka jsou objeveny i tajné úkryty za dvojitými stěnami stánků, v podlaze, pod deštníky na volném prostranství, v uzavřených slunečnicích, elektrických rozvaděčech a dokonce ve veřejné kanalizaci a v kontejnerech.¹⁶³

V tisku vyšly i negativní reakce na zboží vietnamských prodejců. „*Mnohé z obuvi i textilu, které nacházíme v asijských tržnicích, je prvotřídní „aušus”.* Jeho nabídka potrvá tak dlouho, jak dlouho ho budeme kupovat.” Byl kritizován také dovoz levné obuvi z Číny, který prakticky zničil české výrobce.¹⁶⁴ Podle osloveného vietnamského podnikatele se však kvalita vietnamského zboží za posledních deset let výrazně zvýšila, a tak zboží láká zákazníky svou kvalitou za rozumnou cenu.¹⁶⁵

¹⁵⁸ MACOUN, E. Tržnicový folklor. Znojensko. 15. 8. 2006, roč. XVI, č. 33, s. 2.

¹⁵⁹ MACOUN, E. Celníci odvezli z hatí 20 tun padělků. Znojensko. 19. 11. 2003, roč. XIII, čís. 46, s. 9.

¹⁶⁰ KRUTIŠ, D. Tržnice v Hatích: dva dny kontrol. Znojenský deník.cz [online]. 16. 6. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/inspektori-hlasi-rekordni-ulovek20080614.html>>

¹⁶¹ MACOUN, E. Spolu s padělky zadrželi tentokrát celníci také prodejce. Znojensko. 15. 8. 2006, roč. XVI, č. 33, s.2.

¹⁶² GROSSMANN, D. Celníci odhalili ve Vrbovci velkosklad padělků. Znojenský deník.cz [online]. 27. 11. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: http://znojensky.denik.cz/cerna_kronika/vrbovec_padelky_sklad_20071127.html;

ZUNTYCH, O. Celníci odhalili ve Znojmě sklad padělaného zboží. Znojenský deník.cz [online]. 10. 7. 2009 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-odhalili-ve-znojme-sklad-padelaneho-zbozi.html>>.

¹⁶³ KRUTIŠ, D. Hatě : celníci objevili tajný úkryt s padělky. Znojenský deník.cz [online]. 17. 5. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-objevili-tajny-ukryt20100517.html>>;

MACOUN, E. Celníci odvezli z hatí 20 tun padělků. Znojensko. 19. 11. 2003, roč. XIII, č. 46, s. 9; Padělky v kanále. Znojensko. 14. 9. 2004, roč. XIV, čís. 37, s. 12.

¹⁶⁴ PAVLIKOVSKÝ, M. Nákupem levného zboží na tržištích okrádáme sami sebe. Znojensko. 16. 11. 2004, roč. XIV, čís. 46, s. 11.

¹⁶⁵ EISENBRUK, J. Vietnamci už dávno nežijí mezi námi, ale s námi aneb Nejsou všichni trhovci. Znojensko. 23. 8. 2005, roč. XV, čís. 34, s. 2.

Objevily se i hlasy z ponikatelského prostředí, které rozhořčeně konstatovaly, že mnozí vietnamští podnikatelé neplatí daně, zaměstnávají pracovníky načerno a stát to toleruje.¹⁶⁶

Tisk také psal o nebezpečné pyrotechnice, která se ve stáncích objevuje. Kontroly zaměřené na hledání této pyrotechniky probíhají především v prosinci. O tom vypovídá např. článek ze sklonku roku 2007: „Hatě: nebezpečné petardy”.¹⁶⁷ Neopatrností vietnamského trhovce, který předváděl nakupujícím zábavnou pyrotechniku, došlo na sklonku roku 2006 k rozsáhlému požáru na tržnici v Hatích. Škody byly tehdy vyčísleny na bezmála 130 milionů korun.¹⁶⁸

Mnoho článků bylo o konfliktech mezi vietnamskými stánkaři a policií, celníky, inspektory ČOI. Například titulek článku ze srpna 2005 zněl: „Na tržnici v Hatích tekla krev”.¹⁶⁹ V květnu 2008 se zase objevil článek: „Zátah v Hatích: napadený policista je v nemocnici”.¹⁷⁰ O „bojovnosti” Vietnamců pak jistým způsobem utvrzovaly články jako např. ten o Vo Dao - modifikaci starého vietnamského umění.¹⁷¹ Nebo článek, kdy Vietnamec na svou obranu před opilcem s nožem, vytáhl také nůž.¹⁷²

Na konci devadesátých let se v tisku psalo: „*V současné době neuplyne snad den, aby policie nezadržela na některé hranici osoby snažící se načerno přejít do sousedního státu.*”¹⁷³ Vietnamští občané převáděli za úplatu přes státní hranici ČR do Rakouska především občany Číny, Makedonie, Bulharska a Jugoslávie.¹⁷⁴

O Vietnamcích bylo informováno i v souvislosti s pašováním drog přes česko-rakouskou hranici.¹⁷⁵

Nemálo článků se týkalo i násilných trestných činů, ke kterým došlo mezi Vietnamci. Podle osloveného kriminalisty prý nevyšetřovali nikdy případ, kdy by Vietnamec zavraždil

¹⁶⁶ PAVLIKOVSKÝ, M. Nákupem levného zboží na tržištích okrádáme sami sebe. Znojensko. 16. 11. 2004, roč. XIV, čís. 46, s. 11.

¹⁶⁷ MOŠTĚK, M. Hatě : nebezpečné petardy. Znojenský deník.cz [online]. 20. 12. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/cerna_kronika/hate_pyrotechnika_20071219.html>.

¹⁶⁸ Muž, který zapálil Excalibur City, stále uniká policií. Znojenský deník.cz [online]. 24. 4. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/cerna_kronika/excalibur_patrani_20070424.html>.

¹⁶⁹ MACOUN, E. Na tržnici v Hatích tekla krev. Znojensko. 9. 8. 2005, roč. XV, čís. 32, s. 2.

¹⁷⁰ KRUTIŠ, D. Zátah v Hatích : napadený policista je v nemocnici. Znojenský deník.cz [online]. 25. 5. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/policista-napadeny-pri-zatahu-zustava-20080524.html>>.

¹⁷¹ Vo Dao Vietnam – sport i cesta. Znojensko. 25. 2. 2003, roč. XIII, čís. 8, s. 10.

¹⁷² Na Vietnamce nechoďte s nožem! Znojensko. 29. 4. 1997, roč. VII, čís. 17, s. 9.

¹⁷³ Převaděči za mřížemi. Znojensko. 2. 9. 1997, roč. VII, čís. 35, s. 1.

¹⁷⁴ NOVOTNÝ, P. Vietnamci do vazby. Znojensko. 10. 3. 1993, roč. III, čís.10, s. 2.; Záhadná smrt. Znojensko. 18. 3. 1997, roč. VII, čís.11, s.1.

¹⁷⁵ MOŠTĚK, M. Celníci narazili na reproduktor plný marihuany. Znojenský deník.cz [online]. 17. 8. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/celnici-pristihli-paseraka-v-reproduktoru-vezl-mar.html>>.

Čecha nebo naopak. Tisk napsal o dvou zavražděných Vietnamcích: vietnamský barman byl ubodán dvěma nezletilými Vietnamci, nevyřešená zůstala vražda vietnamského podnikatele, ke které došlo v centru města.¹⁷⁶ V jedné znojemské ulici došlo také k vážnému pobodání Vietnamce neznámým útočníkem.¹⁷⁷

V tisku se také objevily zprávy o potyčkách mezi Vietnamci. Titulek komentoval rvačku dvou Vietnamců „Trhovci z Hatí na sebe vytáhli mačetu”. Jindy zase došlo k vážným zraněním tří ze čtyř Vietnamců, kteří se vzájemně napadli mačetami a tyčemi.¹⁷⁸

Tisk se několikrát pokusil přiblížit majoritě vietnamskou komunitu prostřednictvím rozhovorů s Vietnamci, kteří k nám přijeli jako dělníci za komunismu, ale po revoluci začali často podnikat v prodeji textilu. Vietnamci byli přesvědčeni, že se ještě více sžijí s majoritní společností, ale ponесou si sebou dál i svoje staré zvyky a jazyk. Na vztah českého národa ke své komunitě si Vietnamci nestěžovali, podle nich je to v okolních zemích horší. Vietnamci většinou uvedli, že mezi majoritou mají mnoho přátel a že se jen ojediněle setkali s nějakými slovními útoky.¹⁷⁹

¹⁷⁶ KRUTIŠ, D. Vdova po zavražděném podnikateli : Adam zemřel kvůli boji o moc a peníze. Znojemský deník.cz [online]. 20. 7. 2010[cit. 2011-01-16]. zdroj: www.denik.cz/z_domova/vdova-tranova-adam-zemrel-kvuli-boji-o-moc-a-peniz.html; GROSSMANN, D., SMOLA, D., MOKRÝ, P. Vietnamského barmana zabili šestnáctiletí krajan. Znojemský deník.cz [online]. 25. 6. 2007 [cit. 2011-01-16]. zdroj: http://znojemsky.denik.cz/cerna_kronika/vrazda_vietnamec_pachatele_200.html.

¹⁷⁷ Policie hledá taxikáře. Znojemsko. 13. 11. 2001, roč. XI, čís. 46, s. 2.

¹⁷⁸ SMOLA, D. Trhovci z Hatí na sebe vytáhli mačetu. Znojemský deník.cz [online]. 18. 8. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojemsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/trhovci-z-hati-na-sebe-vytahli-macetu20080817.html>; Vietnamci usekli mačetou nos. Znojemsko. 24. 2. 2004, roč. XIV, čís. 8, s. 1.

¹⁷⁹ EISENBRUK, J. Vietnamci už dávno nežijí mezi námi, ale s námi aneb Nejsou všichni trhovci. Znojemsko. 23. 8. 2005, roč. XV, č. 34, s. 2.

PAVLASOVÁ, P. Cítím se jako člověk. Znojemsko. 23. 8. 2005, roč. XV, č. 34, s. 2.

ANALÝZA MEDIÁLNÍHO OBSAHU REGIONÁLNÍHO TISKU

Po pádu komunistického režimu se otevřely české hranice a cizinci se začali stávat stále početnější součástí české společnosti. Záhy se začaly projevovat etnické stereotypy na základě sociálně-psychologické dichotomie „my a oni“, podle které jsou cizinci vnímáni jako ti, kdo narušují naše uspořádání světa. Obraz, který si příslušníci majority o skupinách cizinců vytvořili se může zčásti zakládat na osobní zkušenosti, převážně je ale opakovaně ovlivňován prostředky masové komunikace.¹⁸⁰ Význam médií jako společenské instituce je podle některých autorů roven škole a rodině, nebo je dokonce převyšuje.¹⁸¹

Zpravodajství tedy napomáhá k utváření představ o sociální realitě, o skupinách a kulturách, do nichž patříme, nebo s nimiž se ve svém životě setkáváme. Stejně tak, jako může přispět k socializaci jedince do společnosti, může přispět i k vytváření negativních stereotypů o menšinách.¹⁸²

Skutečnost, že pachatelem trestného činu je cizinec bývá často indikátorem zajímavosti zprávy pro čtenáře. To, že pachatelem je cizinec se pak uvádí i tam, kde to vůbec není relevantní, např. titulky „Rakušan vjel pod vlak”,¹⁸³ „Vídeňák kradl dýmky”.¹⁸⁴ V novinách se v souvislosti s cizinci píše o trestných činech naprosto banálních, např. „Rom nadával strážníkovi”,¹⁸⁵ „Facku dal Róm”.¹⁸⁶ Média často informují o národnosti především pachatelů trestných činů často už v titulku. Tento jev se označuje jako „titulková xenofobie”,¹⁸⁷ např.: „Loupežník je z Ukrajiny”,¹⁸⁸ „Poláci pašovali”,¹⁸⁹ „Po kapsách šmejdí zejména Romové”.¹⁹⁰ Pokud je navíc takový titulek spojován s obětí trestného činu, může působit ve smyslu etnické distance a tím i absence soucitu nad neštěstím cizince.

¹⁸⁰ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. 2003. Média a společnost. Praha : Portál. s. 144.

¹⁸¹ JIRÁK, J. Média, stereotypy, menšiny, cizinci a my všichni. In HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci : Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003. s. 9. ISBN 80-239-1137-6.

¹⁸² JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. 2003. Média a společnost. Praha : Portál. s.144

¹⁸³ MACOUN, E. Rakušan vjel pod vlak. Znojensko. 7. 11. 2006, XVI, 45, s. 9.

¹⁸⁴ MACOUN, E. Vídeňák kradl dýmky. Znojensko. 3. 6 1997, VII, 22, s. 1, 9.

¹⁸⁵ Rom nadával strážníkovi. Znojensko. 25.11. 1997, roč. VII, č 47.

¹⁸⁶ Facku dal Róm. Znojensko. 11. 9 2001, XI, 37, s. 1.

¹⁸⁷ KADERKA, P., KARHANOVÁ, K. Obraz cizinců v médiích : Zpráva o projektu za rok 2001 [online]. Praha : Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001 [cit. 2011-01-16]. zdroj:

<http://www.cizinci.cz/files/clanky/121/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf>. s.6.

¹⁸⁸ Loupežník je z Ukrajiny. Znojensko. 18. 7. 2000, roč. X, čís. 29, s. 1.

¹⁸⁹ Poláci pašovali. Znojensko. 2. 4. 1997, roč. VII, čís. 13, s. 10.

¹⁹⁰ Po kapsách šmejdí zejména Romové. Znojensko. 10. 5. 1995, roč. V, čís. 19, s. 1.

Etnocentrický způsob podání tohoto druhu zpráv, tj. fakt, že členové majority nejsou označováni etnickou kategorií, zatímco členové jiných etnických skupin ano, utvrzuje ve čtenářích obraz světa, v němž ohrožení přichází od „druhých“ – od cizinců. Cizost cizinců jako aktérů negativních událostí je zdůrazňována dalšími prostředky, hlavně popisem jejich neobvyklého vzhledu, chování a jazyka. To pak může přispívat k upevnování představ o tom, že pro určitou skupinu jsou takové charakteristiky typické.¹⁹¹

V analyzovaných člancích se to často týká např. vylíčení toho, jak někteří cizinci, konkrétně Vietnamci, ovládají špatně český jazyk.¹⁹²

*„Ale tady moc líbí. Ta příroda, ta krásna. Krásne mesto.”¹⁹³ „Tšista padesat, ale když dvě, tak šest set”.*¹⁹⁴

Naproti tomu, když vyšel v novinách článek o skupině amerických studentů, kteří navštívili Znojmo nebo o místním rakouském farmáři vyzníval článek tak, že jejich čeština je perfektní. Cizost je ztvárněna i tím, že na rozdíl od pachatelů českého původu, se např. u cizinců často uvádí křestní jméno, a to hlavně, když je samo o sobě jakýmsi indexem národnosti, např.: *„Když se třicetiletému Ukrajinci Viktorovi nepodařilo vyškrábat kyt kolem skleněné výplně okna restaurace, prostrčil dovnitř ruku mezerou a vytáhl alespoň radiomagnetofon.”*¹⁹⁵ Dalším takovým příkladem je např. novinový titulěk *„Ukrajinec Yurily byl polapen”.*¹⁹⁶

Některé články zdůrazňují, že konkrétní cizinci nejsou nijak problematičtí, že nepáchají trestné činy, že snaživě pracují atd. Takové články ale zároveň silně utvrzují čtenáře v dojmu, že obvykle cizinci takoví nejsou, např.:

Brzy po přestěhování romské rodiny Kuzmových z venkova do Moravských Budějovic nebyl jejich syn Klement spokojen. Ne s novým prostředím, ale sám se sebou a s výchovou u svých rodičů. Našel odvahu a měl talent žít jiným životem, zazvonil proto u dveří farního

¹⁹¹ KADERKA, P., KARHANOVÁ, K. Obraz cizinců v médiích : Zpráva o projektu za rok 2001 [online]. Praha : Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/121/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf>. s.6, 7.

¹⁹² BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. Jak se (ne)píše o cizincích [online]. Praha : Multikulturální centrum Praha, 2003 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se__ne_pise_o_cizincich.pdf>. s. 67.

¹⁹³ PAVLASOVÁ, P. Cítím se jako člověk. Znojensko. 23. 8. 2005, roč. XV, čís. 34, s. 2.

¹⁹⁴ MACOUN, E. Navzdory zabavenému zboží za miliony korun Vietnamci vesele prodávají dál. Znojensko. 7. 1. 2003, roč. XIII, čís. 1, s. 1, 2.

¹⁹⁵ Ukrajinec vyhoštěn. Znojensko. 25. 10. 1997, roč. VII, čís. 43, s. 5.

¹⁹⁶ Ukrajinec Yurily byl polapen. Znojensko. 8. 7. 1997, roč. VII, čís. 27, s. 2.

*úřadu. Po upřímném rozhovoru našel u faráře (...) nový domov. (...) Klement Kuzma se nyní chystá do Anglie. Nikoliv emigrovat a požádat o azyl, ale učit se tam cizím jazykům.*¹⁹⁷

O každém etniku se v místním tisku psalo většinou v souvislosti s několika málo tématy, která se neustále opakovala. Důsledkem opakování sdělení je přitom rostoucí tendence čtenářů považovat toto sdělení za samozřejmé.¹⁹⁸ Vytvořený obraz pak stejně jako tradovaný postupně nabývá rozměrů předsudku. Čteme-li denně o kriminalitě Romů, podvědomě si přitáhneme tašku k tělu, když do vlaku nastoupí Rom.¹⁹⁹

Asi největším prohřeškem je, když se o cizincích píše, ale oni sami nemají možnost se k tomu vyjádřit. Těmi, kdo o cizincích obvykle vypovídají, jsou policejní mluvčí, úředníci nebo třeba zastupitelé obcí, učitelé a ředitelé škol. Naprostá většina článků je napsaná z perspektivy české společnosti. To znamená, že se píše o tom, jaké problémy má česká společnost s cizinci, nikoliv o tom, jaké problémy mají cizinci v české společnosti.²⁰⁰

Někdy bývá na některé cizince pohlíženo jako na „ty lepší“, jako k těm, kdo jsou vzorem, a k nimž se tedy rádi připodobníme: „Dárky rakouských přátel“,²⁰¹ „Slušnosti nás učí Rakušané“,²⁰² „Čeští a rakouští zemědělci se mohou učit navzájem“,²⁰³ „Rakušané a Moraváci jsou z jednoho těsta“.²⁰⁴

Můžeme konstatovat, že Rakušané byli v tisku nejčastěji ze všech zkoumaných etnik spojováni spíše s pozitivními událostmi, kdežto ostatní menšiny – Romové a cizinci z východu byli spojováni téměř výhradně jen s kriminalitou a problémy.

Jen vyjímečně se některé články snažily psát o cizincích v lepších souvislostech. Tématem takových článků bývaly děti, slavení svátků nebo příběhy konkrétních lidí, tzv. příběhy cizinců. Z nich se čtenář dozvěděl, proč a jak do České republiky přišli a jak tu žijí. Snaha zprostředkovat čtenáři život cizinců jejich očima se v člancích projevuje různými způsoby. Cizinci jsou často citováni a snaha prosadit do novin pohled cizinců se zračí i ve formulování titulků k článkům. Ty mají často podobu věty v první osobě, kterou pronáší

¹⁹⁷ BARTUŠEK, S. Novodobý cikánský baron. Znojensko. 2. 10. 2001, roč. XI, čís. 40, s. 2.

¹⁹⁸ BURTON, G., JIRÁK, J. 2003. Úvod do studia médií. 1. vyd. Brno : Barrister and principal. s. 29.

¹⁹⁹ NOVOTNÁ, K. Etnické stereotypy a tisková média. In TONCROVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav, 2001. s. 89. ISBN 80-85010-34-8.

²⁰⁰ BITRICH, T., KLVÁČOVÁ, P. Jak se (ne)píše o cizincích [online]. Praha : Multikulturální centrum Praha, 2003 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se__ne_pise_o_cizincich.pdf>. s. 15.

²⁰¹ Dárky rakouských přátel. Znojensko. 17. 1. 1990, roč. 30, čís. 3.

²⁰² EISENBRUK, J. Slušnosti nás učí Rakušané. Znojensko. 2. 5. 2001, roč. XI, čís. 18, s. 1, 2.

²⁰³ Čeští a rakouští zemědělci se mohou učit navzájem. Znojensko. 21. 5. 2002, roč. XII, čís. 21, s. 2.

²⁰⁴ Rakušané a Moraváci jsou z jednoho těsta. Znojensko. 4. 9. 2001, roč. XI, čís. 36.

cizinec, např.: „Cítím se jako člověk”,²⁰⁵ „Pavel Pilar: My se neohneme. To jen vy Češi se před každým hned ohýbáte.”²⁰⁶

V Etickém kodexu novináře přijatém Syndikátem novinářů se říká, že „občan má právo na objektivní obraz skutečnosti” a novináři mají povinnost podávat informace „včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené”.²⁰⁷ V etických kodexech českých novin se hovoří zpravidla o tom, že národnost či etnickou příslušnost je možné zmínit jen uvnitř článku, tedy nikoliv v titulku, a jen tehdy, když má nějakou souvislost s tématem článku. Kodexy některých novin dokonce zakazují používat určité typy slovních spojení, které mohou posilovat předsudky o příslušnících některých skupin.²⁰⁸ Pokud však autor kriminální zprávy chce, vždy si najde způsob, jak etnický původ pachatele sdělit,²⁰⁹ např.: „*dvě asi třicetileté ženy tmavší pleti a pestrých šatů starému muži ukradly téměř dvě stě tisíc,*”²¹⁰ nebo „*tři ženy tmavé pleti začaly nabízet na prodej různé deky, zatímco dvě prodávaly, třetí odcizila stařence přes sto tisíc.*”²¹¹

Někdy dochází k poněkud paradoxnímu jevu, je-li pachatel členem majoritní společnosti, bývá označen jako „běloch”. Při pátrání po zlodějích tak uvedl tisk mnohokrát, že se jednalo o „pachatele bílé barvy pleti”.²¹²

Média nejsou odrazem sociální reality, jsou jejím svérázným a vysoce interpretativním zpracováním. Děje se tak ze dvou důvodů. Média především musí při veškeré své obsahové pestrosti nabízet sdělení, která budou rezonovat s představami, hodnotami a postoji těch, kteří je konzumují. Paušální soudy (stereotypy) přítomné v médiích korelují s paušálními soudy (stereotypy) ve společnosti.²¹³ Typickým problematickým případem je prezentování

²⁰⁵ PAVLASOVÁ, P. Cítím se jako člověk. Znojensko. 23. 8. 2005, roč. XV, čís. 34, s. 2.

²⁰⁶ PAVLASOVÁ, P. Svět není černobílý. Znojensko. 7. 9. 2004, roč. XIV, čís. 36, s. 1, 9.

²⁰⁷ KADERKA, P., KARHANOVÁ, K. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci : Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003. s. 11. ISBN 80-239-1137-6.

²⁰⁸ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. Jak se (ne)píše o cizincích [online]. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se__ne_pise_o_cizincich.pdf>. s. 55.

²⁰⁹ KADERKA, P., KARHANOVÁ, K. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci : Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003. s. 12. ISBN 80-239-1137-6.

²¹⁰ Okradly stařečka. Znojensko. 16. 9. 2003, roč. XIII, čís. 32, str. 2.

²¹¹ Varování. Znojensko. 18. 12. 2001, roč. XI, čís. 51/52.

²¹² CHODĚROVÁ, M. Zlodějka okradla důchodkyni o 300 tisíc. Znojenský deník.cz [online]. 4. 5. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <<http://znojensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zlodějka-okradla-duchodkyni-o--tisic20100503.html>>; GROSSMANN, D. Na Znojensku řádí podvodník, zaměřuje se na důchodce. Znojenský deník.cz [online]. 2. 4. 2008 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://znojensky.denik.cz/cerna_kronika/duchodci_eon_podvodnik_20080402.html#>; Děti okrádají děti. Znojensko.cz [online]. 2. 2. 2010 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.znojensko.cz/cerna_kronika.php?idi=10303>.

²¹³ JIRÁK, J. Média, stereotypy, menšiny, cizinci a my všichni. In HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci : Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003. s. 9. ISBN 80-239-1137-6.

událostí jako příběhů o „nás a o nich“. Jedná se o sdělení, která apelují na naši skupinu a podporují soudržnost jejích členů, a tak zároveň implicitně vzbuzují nepřízeň vůči jiným skupinám a utvrzují odlišnosti, které nás rozdělují.²¹⁴ Příslušníci cizí národnosti tak nemusí být zákonitě prezentováni jako špatní, ale jako „jiní“. Na první pohled se tedy může zdát, že toto zobrazení je správné a demokratické, nicméně zde dochází k sociálnímu vyčlenění a marginalizaci problémů či členů minoritních skupin společnosti. Média tedy nemusí zákonitě podporovat tradiční formu otevřeného rasismu, ale jakousi jeho moderní podobu, která zůstává skrytá, nevědomá a společensky sdílená.

Výběrem témat, jejich zpracováním a také obrazovým doprovodem se média podílejí na podpoře a upevňování starých etnických stereotypů a budování nových.

Nejde o to, že by novináři neměli psát o kriminalitě cizinců a menšin nebo že by o nich měli přinášet jen dobré zprávy. Mnohem podstatnější je to, aby usilovali o vyrovnanější a barvitější obraz jejich života u nás. Toho lze dosáhnout různými způsoby.²¹⁵ Novináři mohou usilovat o prosazování lepších kontextů, v nichž se cizinci v novinách objevují, tzn. psát o tématech, jako jsou příběhy konkrétních cizinců, jejich dětí, zvyky, svátky, kulturní aktivity nebo třeba činnost jednotlivých krajanských spolků. Novináři by se také měli snažit dávat prostor pro vyjádření samotným cizincům a spolupracovat se sdruženími cizinců.

Z počtu zmínek o jednotlivých etnicích na stránkách týdeníku Znojensko ve vybraných letech, je patrné, že zprávy jsou početně velmi nevyvážené.					
	rok 1990	rok 1995	rok 2000	rok 2005	rok 2010
Poláci	-	-	1	2	2
Rakušané	19	4	6	4	29
Romové	7	2	4	4	2
Slováci	-	1	1	3	4
Ukrajinci	-	-	1	1	2
Vietnamci	-	1	2	6	2

²¹⁴ SEDLÁKOVÁ, R. Obraz Romů v televizním zpravodajství – příklad mediální konstrukce reality. Disertační práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. 2007. s. 48.

²¹⁵ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. Jak se (ne)píše o cizincích [online]. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se__ne_pise_o_cizincich.pdf>. s. 69.

SUDETŠTÍ NĚMCI

Rudolf Kryčer v knize „Jihomoraští hraničáři“ zmiňuje, že český král Přemysl Otakar I. vykoupil pod hradem Znojim české vesnice, aby na jejich místě nechal v roce 1226 založit nové město podle německého práva. Ve městě pak byli usazeni kolonisté z Dolních Rakous, vedle nich však zůstali také čeští obyvatelé bývalého podhradí. Takže Znojmo bylo od počátku městem smíšeným. Tento stav přetrvával i během 13. a 14. století, kdy župní úřady byly obsazovány většinou nebo aspoň zpolovice Čechy a kdy Češi byli členy městské rady, naproti tomu osoby německého původu dosahovaly především vysokých úřadů duchovních.

V této době byly vztahy českého obyvatelstva a německých osadníků poměrně poklidné a vzájemná spolupráce a přejímání znalostí přispělo k velkému hospodářskému rozkvětu.²¹⁶ Postupně začal německý živel ve městě převažovat a za dob Husových už byli Němci ve městě většinou, ač česká menšina byla značná.²¹⁷

Po porážce českých stavů na Bílé hoře začala habsburská správa všude upřednostňovat němčinu na úkor češtiny. Měšťané se začali pod vlivem okolí poněmčovat, a český jazyk se uchránil jen díky českým sedlákům, kteří zůstali ponecháni lidovým formám svého života.²¹⁸

Tzv. bělohorský komplex v českém prostředí vedl k silné averzi proti Němcům a dalším cizincům, proti šlechtě a proti katolictví.²¹⁹ Historik Josef Pekař ve svých studiích později ukázal, že pokud by stavovské povstání zvítězilo a Češi se stali součástí protestantské Evropy, německý – tedy luteránský – vliv by je pohltit mnohem snáz než v područí habsburského císaře, který dělal vše proto, aby bezbožné Němce do země nepustil.²²⁰

Po třicetileté válce se už objevila vědomá snaha dát městu Znojmu německý ráz tím, že do svazku obecního byli ve velkém počtu přijímáni němečtí řemeslníci na úkor domácího obyvatelstva. Počátkem 18. století tak počet českých obyvatel Znojma významně klesl.²²¹

Změna nastala ve druhé polovině 19. století, kdy se začal český živel ve Znojmě posilovat stálým přílivem nových obyvatel z českého venkova severně od města. Avšak snahy

²¹⁶ KREJČÍ, F. V. Češství a evropanství : Úvahy o naší kulturní orientaci [online]. kap. V.- Češství. Praha : Orbis, 1931 [cit. 2010-12-26]. zdroj: <http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/fvk_cae.htm>.

²¹⁷ KRYČER, R. Jihomoravští hraničáři. Brno : ÚV Národní jednoty pro JZ Moravu, 1925. s. 91.

²¹⁸ KREJČÍ, F. V. Češství a evropanství : Úvahy o naší kulturní orientaci [online]. kap. V.- Češství. Praha : Orbis, 1931 [cit. 2010-12-26]. zdroj: <http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/fvk_cae.htm>.

²¹⁹ TŘEŠŇÁK, P. Prokletí Bílé hory. Respekt. 20. 12. 2010, s. 56. ISSN 0862-6545.

²²⁰ tamtéž, s. 56

²²¹ KRYČER, R. Jihomoravští hraničáři. Brno : ÚV Národní jednoty pro JZ Moravu, 1925. s. 92.

o počestění začaly být hned v počátcích mařeny magistrátem. V době po roce 1870, kdy Německo porazilo Francii, navíc vzrostlo všude německé sebevědomí a tehdy také začal růst radikální nacionalismus mezi znojemskými Němci a na znojenském venkově byla zahájena ze Znojma řízená soustavná germanizace. Za těchto podmínek vyrůstal český národní živel ve městě jen velmi pozvolna.²²² Za obecného politického uvolnění, které nastalo po obnovení ústavy v šedesátých letech, byl založen v roce 1870 první český spolek ve Znojmě – Beseda. K Besedě se pak přidružily další české spolky – Vzájemná záložna, Řemeslnická beseda, členstvo Sokola, odbor Ústřední Matice Školské, odbor Obchodnické besedy, odbor Národní jednoty, Hospodářský spolek a Matice Znojemská. V roce 1881 byla otevřena i Česká škola soukromá.²²³

V roce 1897, po vydání Badeniho jazykových nařízení, se znojemská radnice natolik pohoršila nad tím, že se češtině dostalo zrovnoprávnění i ve vnitřním úřadování, že české úřadování zcela zrušila. V tom roce začaly vycházet noviny Znaimer Tagblatt, které se staly neúnavným hlasatelem německého radikalismu ve městě i v německém okolí.²²⁴

V devadesátých letech 19. století mladočeská ideologie označila české Němce v kontrastu s Čechy za menšinu, přistěhovalce v zemích Koruny české.²²⁵ Češi se domnívali, že je vládní ruka podstatně štědrější vůči Němcům, než vůči nim. Tuto představu posílil opakovaný nezdár pokusů o uznání Čechů jako dalšího státotvorného národa monarchie. Úspěch mýtu odstrkovaného Čecha pak násobil zažitý autostereotyp nezpochybnitelné české loajality vůči rakouskému státu, představa, kterou argumentovali proti domácím nacionálně orientovaným Němcům, údajně ve všem šilhajících po Německé říši, ochotným kdykoliv obětovat rakouský zájem Německu.²²⁶

Mezi další stereotypy Čechů o jejich útisku v habsburské monarchii patřil ten, že bez českých peněz a českých vojáků by habsburská říše nikdy nebyla veleříší. Za okázalostí hlavního města říše byl viděn český pot a česká krev. Na konci století pak zakořenil v českém myšlení mladočeský příměr Rakouska jako nenasatného polypa, v jehož útrokách (ve Vídni) mizí vrstvy zbídačeného českého národa (pracovních

²²² tamtéž, s. 93.

²²³ tamtéž, s. 94

²²⁴ tamtéž, s. 93

²²⁵ SOUKUPOVÁ, B. Český národněpolitický stereotyp Rakouska, Němce a německého Žida. Pohled etnologie. In TONCROVÁ, Marta, UHLÍKOVÁ, Lucie. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno : Etnologický ústav AV, 2001. s. 64. ISBN 80-85010-34-8.

²²⁶ tamtéž, s. 58

imigrantů).²²⁷ Vídeň byla v rámci monarchie druhým největším českým městem díky tisícům českých služek, krejčích, obuvníků a zaměstnanců na nižších pozicích státní správy. Měli své školy a spolky a patřili k obrazu hlavního města monarchie. Naproti tomu zase v Praze před první světovou válkou žily stovky rakouských úředníků i se svými rodinami.²²⁸

Po první světové válce byl 28. října 1918 z poněmčené jižní Moravy vytvořen samostatný kraj Německého Rakouska, který se odtrhl od Československa a prohlásil Znojmo za své hlavní město. Znojmo pak bylo 15. prosince obklíčeno českými vojenskými oddíly, které dalšího dne město zaplavily a správou města byla pověřena komise z poloviny česká a z poloviny německá. Úředníci, kteří nechtěli složit slib republice byli nahrazováni českými. Byly otevřeny nové třídy obecných i měšťanských českých škol a na podzim 1919 bylo založeno i české gymnázium. Německé školství bylo redukováno.

Za změněných poměrů vzrůstal český živel ve Znojmě den ode dne jednak růstem národního uvědomění mezi usedlým obyvatelstvem, jednak stálým přílivem českých lidí do Znojma.²²⁹ Podle výsledků sčítání obyvatel z roku 1921 žilo na Znojmsku 17 343 (43%) Čechů, 22 912 (56, 8%) Němců, 38 Židů a 26 Poláků. Ve Znojmě samotném pak bylo 21 691 obyvatel, z toho 11 691 (55%) Čechů, 7 989 (38%) Němců a 487 Židů.²³⁰

V meziválečném období proti tradičnímu stereotypu vystoupil svou knihou „Válka Čechů s Němci“ (1928) filozof Emanuel Rádl. Proti etnickému pojetí národa vžitému v Čechách se pokusil postavit občanský princip. Ten podle něho měl vést ke vzniku jednotného československého politického národa, který by se ve vztahu k jednotlivým etnickým složkám projevoval anacionálně. Jak ukázal další vývoj, úsilí Emanuela Rádla (a nejen jeho) bylo bezvýsledné.²³¹

Počátkem třicátých let se mnozí čeští Němci obrátili k „národním“ stranám DNSAP (Německá národně socialistická strana dělnická) a DNP (německá národní strana). Poté, co se koncem ledna 1933 dostal k moci Adolf Hitler, zakázala česká vláda tyto strany. Toto opatření se ukázalo jako chybné rozhodnutí, neboť umožnilo Konrádu Henleinovi, aby svou Sudetoněmeckou vlasteneckou frontu založenou v říjnu 1933 a později přejmenovanou na Sudetoněmeckou stranu (SdP) deklaroval jako široké lidové hnutí otevřené

²²⁷ tamtéž, s. 59

²²⁸ LIBAL, W. Češi : Naši zvláštní sousedé. Brno : Barrister & Principal, 2008. s. 54. ISBN 978-80-87029-38-1.

²²⁹ KRYČER, R. Jihomoravští hraničáři. Brno : ÚV Národní jednoty pro JZ Moravu, 1925. s. 96-97.

²³⁰ tamtéž, s. 77-78.

²³¹ RAK, J. Bývali Čechové. 1. vyd. Praha : H&H, 1994. s. 108. ISBN 80-85787-73-3.

všem sudetským Němcům. V parlamentních volbách v květnu 1935 dosáhla SdP přesvědčivého vítězství a stala se nejsilnější stranou v ČSR.²³²

Historik Josef Pekař v roce 1935 napsal o vztahu Čechů a Němců, že za sedm set let co obývá německá menšina s námi jednu zemi se obě skupiny prostoupily místně, hospodářsky i duchovně natolik, že pomýšlení na rozchod není rozumné.²³³

Pak přišla mnichovská dohoda, vznik Protektorátu Čechy a Morava a druhá světová válka. Po skončení války bylo rozhodnuto o vyhnání více než tři milionů sudetských Němců z obnoveného Československa.²³⁴ V memorandech spojencům ze srpna a listopadu 1944 Edvard Beneš tvrdil, že by další setrvání sudetských Němců v budoucím národním státě Čechů a Slováků představovalo „trvalé nebezpečí pro bezpečnost republiky a celé střední Evropy“. Na postupimské konferenci schválili vyhnání také západní spojenci.²³⁵

Vyhnání bylo zdůvodňováno nejhrůznějším způsobem, např. tezí o kolektivní vině, vyřešením „problému tížícího náš národ tisíc let“, historickém omylu Přemyslovců, kteří Němce do země pozvali, a výzvami k nápravě pobělohorského utrpení.²³⁶

Při rozhodnutí o odsunu bylo rozhodujícím kritériem, k jaké národnosti se kdo hlásil v roce 1938 a jak se choval v letech okupace.²³⁷ Ovšem bylo stanoveno, že pohraničí musí být od Němců vyčištěno úplně.²³⁸ Z Československa nebylo vyhnáno zhruba 30 000 sudetských Němců, stát jim ale odňal majetek a byli přesídleni v rámci tehdejší republiky.²³⁹

²³² LIBAL, W. Češi : Naši zvláštní sousedé. Brno : Barrister & Principal, 2008. s. 28. ISBN 978-80-87029-38-1

²³³ RAK, J. Bývali Čechové. 1. vyd. Praha : H&H, 1994. s. 108-109. ISBN 80-85787-73-3.

²³⁴ LIBAL, W. Češi : Naši zvláštní sousedé. Brno : Barrister & Principal, 2008. s. 44. ISBN 978-80-87029-38-1

²³⁵ tamtéž, s. 46

²³⁶ tamtéž, s. 44

²³⁷ HÜBL, M. Češi, Slováci a jejich sousedé : Úvahy, studie a polemiky z let 1979-1989, 1.vyd. Praha 1990, Naše vojsko, s. 61. ISBN 80-206-0279-8.

²³⁸ SCHALLNER, D. Obraz Němců a Německa v letech 1945 až 1947. Vznik soudobého českého stereotypu Němce a Německa. In KŘEN, J., BROKLOVÁ, E. Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. s. 238. ISBN 80-7184-468-0.

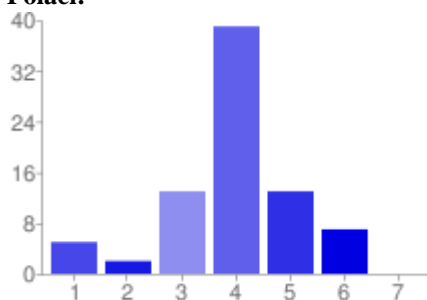
²³⁹ LIBAL, W. Češi : Naši zvláštní sousedé. Brno : Barrister & Principal, 2008. s. 52. ISBN 978-80-87029-38-1.

ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

V prvním oddíle dotazníkového šetření se respondenti měli pokusit vyjádřit svůj vztah k jednotlivým etnikům na sedmistupňové škále.

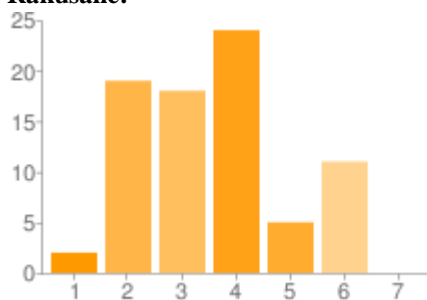
(Hodnoty číselné škály byly následující: 1 - jsou mi velmi nesympatičtí, 2 - jsou mi nesympatičtí, 3 - jsou mi spíše nesympatičtí, 4 - nechovám k nim žádné sympatie ani antipatie, 5 - jsou mi spíše sympatičtí, 6 - jsou mi sympatičtí, 7 - jsou mi velmi sympatičtí)

Poláci:

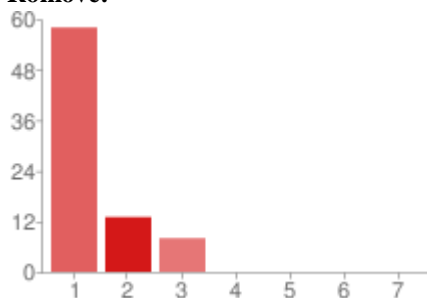
1 - velmi nesympatičtí	5	6%
2	2	3%
3	13	16%
4	39	49%
5	13	16%
6	7	9%
7 - velmi sympatičtí	0	0%

Rakušané:

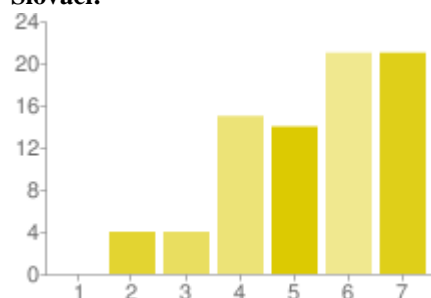

1 - velmi nesympatičtí	2	3%
2	19	24%
3	18	23%
4	24	30%
5	5	6%
6	11	14%
7 - velmi sympatičtí	0	0%

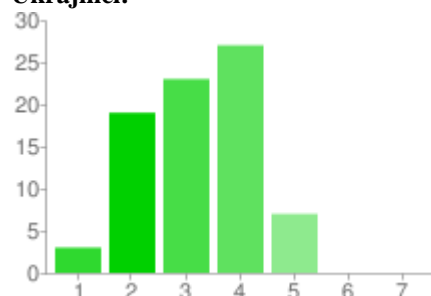
Romové:

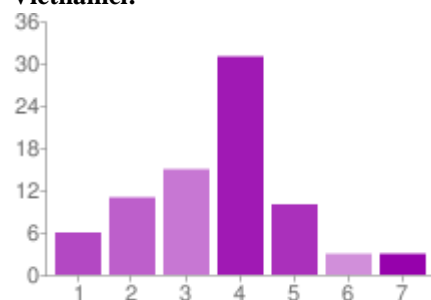
1 - velmi nesympatičtí	58	73%
2	13	16%
3	8	10%
4	0	0%
5	0	0%
6	0	0%
7 - velmi sympatičtí	0	0%

Slováci:

1 - velmi nesympatičtí	0 0%
2	4 5%
3	4 5%
4	15 19%
5	14 18%
6	21 27%
7 - velmi sympatičtí	21 27%

Ukrajinci:

1 - velmi nesympatičtí	3 4%
2	19 24%
3	23 29%
4	27 34%
5	7 9%
6	0 0%
7 - velmi sympatičtí	0 0%

Vietnamci:

1 - velmi nesympatičtí	6 8%
2	11 14%
3	15 19%
4	31 39%
5	10 13%
6	3 4%
7 - velmi sympatičtí	3 4%

etnikum:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci
průměrné hodnocení:	3, 9	3, 6	1, 4	5, 4	3, 2	3, 6

Nejlépe hodnoceným etnikem byli tedy Slováci. To je patrně dáno kulturní, jazykovou i geografickou blízkostí, a také společnou československou historií (nejen v letech 1918-1992).²⁴⁰ E. Chalupný ve své knize dokonce napsal: „*Je možno říci, že povaha slovenská je*

²⁴⁰ LEONTIYEVA, Y. a kol. Menšinová problematika v ČR, Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 19. ISBN 80-7330-098-2.

založena stejně anticipačně jako česká, dokonce že povaha česká a slovenská jsou v základě totožné.”²⁴¹

Naopak nejhůře hodnoceným etnikem byli Romové. Majorita očividně uplatňuje vůči tomuto etniku princip kolektivní viny,²⁴² který se na Romy aplikuje tím snáze, že se od majority i od většiny ostatních etnik, na které byl výzkum zaměřen, odlišují již svým vzhledem.

Ve druhém oddíle bylo uvedeno devět výroků. Respondenti měli označit etnikum/ etnika ke kterým se podle nich daný výrok vztahoval. (Bylo možné také nezvolit žádné etnikum)

Ve Znojmě je hodně:			Myslím, že dost uzavřená je u nás komunita:			Vadí mi omezená znalost češtiny u nás pobývajících:		
Poláků	0	0%	Poláků	1	1%	Poláků	8	11%
Rakušanů	9	11%	Rakušanů	3	4%	Rakušanů	30	41%
Romů	68	86%	Romů	32	43%	Romů	31	42%
Slováků	9	11%	Slováků	3	4%	Slováků	3	4%
Ukrajinců	6	8%	Ukrajinců	16	21%	Ukrajinců	21	29%
Vietnamců	69	87%	Vietnamců	61	81%	Vietnamců	49	67%
Pracovní místa u nás zabírají:			Častými pachateli trestných činů jsou u nás:			Na základě osobní zkušenosti mám důvody, proč nemám rád/a:		
Poláci	18	27%	Poláci	9	11%	Poláky	12	17%
Rakušané	0	0%	Rakušané	4	5%	Rakušany	9	13%
Romové	0	0%	Romové	79	100%	Romy	71	90%
Slováci	23	34%	Slováci	1	1%	Slováky	6	8%
Ukrajinci	56	84%	Ukrajinci	34	43%	Ukrajince	14	20%
Vietnamci	43	64%	Vietnamci	17	22%	Vietnamce	11	15%
Jako sousedé by mi nevadili:			Bezkonfliktní jsou:			Silně nábožensky založení jsou:		
Poláci	25	32%	Poláci	19	29%	Poláci	69	87%
Rakušané	38	48%	Rakušané	27	42%	Rakušané	39	49%
Romové	2	3%	Romové	0	0%	Romové	5	6%
Slováci	63	80%	Slováci	47	72%	Slováci	19	24%
Ukrajinci	14	18%	Ukrajinci	2	3%	Ukrajinci	8	10%
Vietnamci	22	28%	Vietnamci	25	38%	Vietnamci	2	3%

Výsledky z toho oddílu jsou vloženy do tabulek, při jejich stručné interpretaci se zaměřím na ty tvrzení o jiných etnicích, na nichž se respondenti z velké části shodovali.

86% respondentů se domnívá, že je ve Znojmě hodně Romů, podle dostupných odhadů jich přitom ve čtyřicetitisícovém městě žijí necelé tři stovky.

²⁴¹ CHALUPNÝ, E. Národní filosofie československá. Praha : Melantrich, 1935. s. 216.

²⁴² negativní osobní zkušenost s konkrétní osobou nebo osobami je vztažena na celé etnikum

81% respondentů označilo vietnamské etnikum u nás jako uzavřenou komunitu. Jistá míra izolovanosti asijských komunit není zvláštním jevem, je to pro ně poměrně charakteristické. Ve střední Evropě vykazují vietnamské komunity obdobné znaky uzavřenosti, v USA dokonce vznikly četné „asijské“ čtvrtě.²⁴³

67% dotázaných uvedlo, že jim vadí špatná znalost češtiny u Vietnamců.

80% uvedlo, že jako sousedé by jim nevadili Slováci, zato jen 3% dotázaných uvedla, že by jim jako sousedé nevadili Romové. Za bezkonfliktní byli také 80% respondentů označeni Slováci, Romy jako bezkonfliktní neoznačil nikdo. Všichni respondenti označili Romy za časté pachatele trestných činů. 90% dotázaných také uvedlo, že mají špatnou osobní zkušenost, na jejímž základě nemají Romy v oblibě. Jen 8% respondentů označilo Slováky.

87% dotázaných uvedlo, že Poláci jsou silně nábožensky založení. A 84% respondentů konstatovalo, že Ukrajinci u nás zabírají pracovní místa.

Ve třetím oddíle měli respondenti možnost vyjádřit svými slovy svůj názor na jednotlivá etnika.

POLÁCI

O Polácích se respondenti většinou vyjadřovali tak, že s nimi nepřichází do kontaktu. Pokud se k tomuto etniku vyjádřili, hodnotili je jako poměrně sympatické osoby. Někteří uvedli, že k nám ještě za doby Československa přijížděly pracovat mladé Polky, které se tu pak vdaly a už tu zůstaly. Pokud respondenti něco u tohoto etnika kritizovali, byla to především nepřiměřeně vysoká rychlost a hazardování Poláků na silnicích. V několika málo případech byli Poláci označováni za hlučné, nevhodně se chovající osoby nebo za zloděje.

RAKUŠANÉ

O Rakušanech respondenti vypovídali jako o těch, kteří do Znojma a českého pohraničí ještě před lety často jezdívali za levnými nákupy. Podle většiny respondentů v současnosti Rakušané přijíždějí stále méně. Respondenti často uváděli, že jim vadilo, když byli v obchodech, lékárnách, restauracích, atd. svědky situace, kdy česká obsluha přednostně obsluhovala rakouské zákazníky před českými. Několik respondentů uvedlo, že mělo s Rakušany nepříjemnou zkušenost v podobě arogantního chování z jejich strany v dobách, kdy byli pracovně, studijně nebo ve volném čase v Rakousku. Jedna respondentka uvedla

²⁴³ LEONTIYEVA, Y. a kol. Menšinová problematika v ČR, Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 56. ISBN 80-7330-098-2.

názor, že Rakušané jsou dvojího typu „jedni movití a příjemní a druzí movití a nepříjemní“. Hodně respondentů se o Rakušanech vyjádřilo v tom smyslu, že „jsou jako my“, např. „Rakušané (rodilí, ne Turci) jsou jako my“ nebo „Rakušané jsou většinou normální evropští slušní lidé“.

ROMOVÉ

Z počtu vyjádření se k romskému etniku je patrné, že romská menšina budí u respondentů největší emoce. Většina vyjádření o Romech byla velmi negativních, např. „Romy nemám rád, protože nepracují, kradou a parazitují na slušných evropských národech.“(...). Šest respondentů uvedlo, že oni sami nebo někdo z jejich rodiny byl Romy okraden. Hodně názorů se podobalo: „velká většina z nich nepracuje, krade, nechodí do školy, žijí ze sociálních dávek“, nebo „většina z nich krade, jsou nevzdělaní, také mi vadí jaké pobírají dávky“. Mnoha respondentům vadila „romská hlučnost“. Někteří respondenti uváděli, že jim vadí, že Romové dostali bez problémů pěkné byty v centru města poté, co si zničili předchozí bydlení. Jiní zmiňovali, že již byli někdy osloveni Romy, kteří jim nabízeli na ulici nebo např. v restauracích zboží (parfémy, dalekohledy), které respondenti považovali za kradené. Respondentům vadila také „drzost a neodbytnost“ romských dětí, které se na nich dožadovaly cigaret nebo peněz. Mnoho respondentů uvedlo, že se jim nelíbí, jak Romové při jakémkoli problému pohotově argumentují konstatováním, že jsou diskriminováni a že majorita je vůči nim rasistická. V několika málo případech byli Romové označeni za namyšlené. Někteří respondenti uvedli, že se Romů bojí např.: „Denně se setkávám s romskou menšinou v obchodech a kolem nádraží. Jejich chování ve mně budí strach“ nebo „Celkově jde ze znojenských Romů dost strach. Radši přecházím ulici, nebo jdu úplně jinam, když je vidím“. Sedm respondentů uvedlo, že Romové pro ně prostě mají jinou, „nepochopitelnou“ mentalitu. Mnoho respondentů uvedlo, že neví o žádných „slušných Romech“ ve Znojmě nebo na Znojemsku. Jen několik respondentů konstatovalo, že ví o jedné nebo několika „velice slušných romských rodinách“ v jejich okolí.

Objevily se však i málo početné hlasy, že všichni Romové nejsou stejní, např. „myslím, že člověk nemá povahu dle etnika ve kterém se narodil, ale spíše je to ovlivněno výchovou a jeho osobním přístupem k životu“.

SLOVÁCI

O Slovácích se respondenti téměř shodně vyjadřovali jako o příjemných a přátelských lidech s nimiž nejsou problémy. Jen zcela výjimečně se objevil názor, typu „*Slováci jsou uřvaní lidé*” nebo „*nemám s nimi dobré zkušenosti*”.

UKRAJINCI

O Ukrajincích se většina respondentů vyjadřovala jako o levné pracovní síle z východu. Někteří respondenti konstatovali, že Ukrajinci u nás hledají lepší život. Mnoho respondentů zmínilo, že Ukrajinci u nás vykonávají špatně placené stavební práce. V důsledku tohoto faktu pak někteří respondenti ještě dodávali, že Ukrajinci u nás rozhodně nezabírají pracovní místa (jak se často tvrdí), protože pracují na pozicích a za platy, o které Češi nemají zájem.

VIETNAMCI

O Vietnamcích se většina respondentů vyjadřovala velmi pozitivně. „*Vietnamci jsou mi sympatičtí pro svoji pilnost*”, „*do práce odcházejí brzy ráno a vrací se pozdě večer*” nebo „*myslím, že to jsou hodně pracovití a slušní lidé*”. Mnozí respondenti si pochvalovali Vietnamce, za to že mají otevřené své obchody s textilem, potravinami nebo restaurace, i když čeští provozovatelé mají zavřeno. Často byla zdůrazňována jejich bezkonfliktnost „*jedna rodina bydlí i v našem domě a není o nich vůbec vědět*”. Většina respondentů uvedla, že Vietnamci k nám přicházejí za vidinou lepších životních podmínek. Nečastěji opakovanou negativní připomínkou (7x) byla ta, že Vietnamci neplatí daně, prodávají padělané zboží a okrádají stát.

Ve čtvrtém oddíle bylo šest úryvků z regionálního zpravodajství. Úryvky byly vybrány na základě častého opakování stejných typů případů, v nichž figuroval příslušník nebo příslušníci jiných etnických skupin. Úkolem respondentů bylo pokusit se odhadnout, o kom článek informoval.

V rámci kontroly si hlídka všimla muže národnosti, který rychle uzamykal stánek. Hlídka muže vyzvala, aby stánek otevřel. Uvnitř celníci našli tisíce pirátských rozmnoženin hudebních a filmových nahrávek.

polské	1	1%
rakouské	0	0%
romské	0	0%
slovenské	0	0%
ukrajinské	0	0%
vietnamské	78	99%

Znojemští celníci se zaměřili na kontrolu cizinců pracujících na stavbě jedné z fotovoltaických elektráren u Znojma. Deset nebylo schopno předložit pracovní povolení ani živnostenský list.

Poláků	2	3%
Rakušanů	0	0%
Romů	0	0%
Slováků	0	0%
Ukrajinců	77	97%
Vietnamců	0	0%

Znojemští celníci poblíž hraničního přechodu Hatě zastavili osobní automobil řízený V dutinách vozu, ve dveřích a nárazníku objevili přes 50 000 kusů cigaret značek Marlboro. Řidič nedokázal k cigaretám předložit potřebné doklady.

Polákem	37	47%
Rakušanem	5	6%
Romem	1	1%
Slovákem	4	5%
Ukrajincem	2	3%
Vietnamcem	29	37%

Celníci si vytipovali osobní vozidlo, ve kterém jeli dva Protože pes označil v autě tři místa, provedli celníci potřebné stěry. Narkotest pozitivně reagoval u jedné z osob i u vozidla. Celníci posléze zajistili drogy a pašeráky zadrželi.

Poláci	28	35%
Rakušané	15	19%
Romové	0	0%
Slováci	9	11%
Ukrajinci	12	15%
Vietnamci	15	19%

Slovními urážkami a fyzickým napadením skončila návštěva sedmi ve znojemské prodejně. Když prodavačka zjistila, že jedna z žen odchází s nezaplaceným zbožím, pokusila se ji zadržet. V té chvíli však prodavačku napadl jeden z přítomných

Poláků	0	0%
Rakušanů	0	0%
Romů	79	100%
Slováků	0	0%
Ukrajinců	0	0%
Vietnamců	0	0%

Policistům se podařilo chytit trojici krátce po vykradení průmyslového podniku v Hodonicích. V následujících dnech jim prokázali 11 skutků s celkovou škodou víc než milion korun. Podezřelí, jimž táhne na čtvrtý křížek, mají zatím čisté trestní rejstříky.

Poláků	7	9%
Rakušanů	4	5%
Romů	39	49%
Slováků	19	24%
Ukrajinců	10	13%
Vietnamců	0	0%

K výsledkům dotazování v tomto oddíle je možné konstatovat, následující skutečnosti:

U prvního úryvku odpověděli téměř všichni respondenti (jediná výjimka), že prodejcem padělaných DVD na stánku byl Vietnamec. Přesný úsudek není v tomto případě nijak překvapivý, regionální tisk přináší informace o padělaném zboží na vietnamských stáncích téměř každý týden.

U druhého případu se dotazovaní také shodli (až na dvě výjimky), že cizinci pracujícími na stavbě bez potřebných povolení byli Ukrajinci. V místním tisku se však o Ukrajincích pracujících na černo objevilo během posledních dvaceti let jen několik zpráv, především se o nich totiž psalo v souvislosti s loupežemi. Zakořeněná představa o načerno pracujících Ukrajincích tedy určitě nemá původ v regionálním tisku.

Z třetího úryvku určila národnost pašeráka správně téměř polovina dotázaných. Poláci byli ostatně v tisku zmiňováni jako pašeráci (nezřídka cigaret) velmi často.

Ve čtvrtém případě většina respondentů označila za pašeráky drog Poláky. V tomto případě však byli pachateli Rakušané. Je z toho možno odvozovat, že velká část respondentů má při četnosti mediálních zmínek o polských pašerácích zafixován názor, že pašeráky jsou téměř bezvýhradně Poláci.

V páté zprávě všichni respondenti určili jako pachatele Romy. K této odpovědi je navedlo popsání průběhu krádeže. Podobně strukturované zprávy o romské skupině dopustivší se krádeže nejsou v tisku nijak vyjímečné.

V šestém případě téměř polovina respondentů označila za pachatele Romy. Ve skutečnosti se ale zločinu dopustila trojice Slováků. Z usuzování respondentů je možno usuzovat na hluboce zakořeněnou představu o příslušnících romského etnika jako o pachatelích krádeží.

V pátém oddíle byly respondentům představeny výroky o národnostní situaci na Znojemsku po vzniku Československé republiky na které měli odpovědět.

Německy mluvící obyvatelstvo bylo v habsburské monarchii zvýhodňováno na úkor česky mluvícího.

ano	65	82%
ne	10	13%
nevím	4	5%

Češi upřeli po vzniku Československé republiky v roce 1918 sudetským Němcům právo na sebeurčení.

ano	37	47%
ne	31	39%
nevím	11	14%

Sudetští Němci pomáhali zničit první Československou republiku, aby mohla být uskutečněna tzv. velkogermánská idea.

ano	37	47%
ne	21	27%
nevím	21	27%

82% respondentů se domnívá, že německy mluvící obyvatelstvo bylo za časů habsburské monarchie zvýhodňováno na úkor česky mluvícího. Odpovědi na to, zda Češi upřeli po vzniku Československé republiky sudetským Němcům právo na sebeurčení jsou dosti nejednotné, mírně však převažuje názor, že upřeli. Mezi respondenty také převládá názor (47%), že sudetští Němci pomáhali zničit první Československou republiku ve vidině uskutečnění tzv. velkogermánských ideí.

Respondenti měli také odpovědět na výroky, které se vztahovaly k odsunu sudetských Němců z Československa a k zabavení jejich majetku na základě tzv. Benešových dekretů.

Jaký je Váš postoj vůči Benešovým dekretům?

souhlasím s nimi	25	32%
souhlasím s nimi s výhradami	15	19%
nesouhlasím s nimi	13	16%
nemohu se k nim vyjádřit, protože o dané problematice nemám dost informací	26	33%

Odsun byl spravedlivý, sudetští Němci přeci pomohli rozbít první Československou republiku.

ano	27	34%
ne	29	37%
nevím	23	29%

Odsun byl spravedlivý, protože sudetští Němci sympatizovali s nacisty.

ano	31	39%
ne	25	32%
nevím	23	29%

Odsun byl odplatou za vyhlazovací politiku R. Heydricha a K. H. Franka během trvání protektorátu v letech 1939 – 1945.

ano	34	43%
ne	23	29%
nevím	22	28%

Za odsun sudetských Němců Češi nemohli, byla to dohoda vítězných velmocí.

ano	10	13%
ne	43	54%
nevím	26	33%

Češi chtěli Němce vyhnat už dávno, válku pak použili jako záminku.

ano	13	16%
ne	43	54%
nevím	23	29%

K Benešovým dekretům se třetina respondentů nevyjádřila, protože o dané problematice neměla dost informací, nesouhlasilo s nimi 16% dotázaných.

Respondenti se značně lišili v názoru na to, zda sudetští Němci pomáhali rozbít první Československou republiku. O trochu větší počet respondentů se domníval, že odsun byl spravedlivý, protože sudetští Němci sympatizovali s nacisty. 43% respondentů uvedlo, že odsun byl odplatou za vyhlazovací politiku R. Heydricha a K. H. Franka v době protektorátu. 54% respondentů nepřímou formou uvedlo, že za odsun mohli jen Češi, jen 13% uvedlo, že za odsun Češi nemohli, protože k němu došlo v důsledku dohody mezi vítěznými velmocemi. 13% respondentů uvedlo, že Češi využili druhou světovou válku jako záminku pro odsun sudetských Němců.

V šestém oddíle byly již jen závěrečné otázky:

Respondenti odpovídali na dotaz, zda mají mezi svými přáteli někoho z uvedených etnik.

Poláka / Polku	6	19%
Rakušana / Rakušanku	9	28%
Roma / Romku	3	9%
Slováka / Slovenku	11	34%
Ukrajince / Ukrajinku	7	22%
Vietnamce / Vietnamku	7	22%

A také byli dotázáni na to, kdo má podle nich největší vliv na obecné povědomí o menšinách a jejich životech.

informace od členů vlastní rodiny	7	9%
informace od přátel / kolegů	2	3%
samotní příslušníci jednotlivých menšin	35	44%
setkávání se s příslušníky cizího etnika na veřejných místech	10	13%
organizace sdružující jednotlivé menšiny	0	0%
média	25	32%

44% respondentů se domnívalo, že největší vliv na obecné povědomí lidí o menšinách a jejich životech mají samotní příslušníci jednotlivých menšin. 32% respondentů uvedlo jako nejvíce vlivná média. V malém počtu případů bylo za stěžejní považováno setkávání se s příslušníky cizího etnika na veřejných místech, informace od členů vlastní rodiny nebo od přátel. Nikdo z dotázaných nevedl, že by hlavní vliv na obraz menšin v povědomí majority měly organizace, které jednotlivé menšiny sdružují.

Dále jsem se respondentů tázala, zda mají na Znojemsku trvalý pobyt, popř. zda sem pravidelně dojíždí za prací, jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání, pohlaví a ročník narození. Po analýze obsahu dotazníků mohu konstatovat, že skupiny respondentů stejného věku, pohlaví nebo dosaženého vzdělání nevykazují žádné nápadné shody v jejich pohledu na zkoumaná etnika.

ZÁVĚR

Při psaní práce bylo usilováno o to, aby byla deskriptivní i explanační. Po úvodní části, v níž byly vytyčeny výzkumné otázky, následovalo popsání metodologického postupu při tvorbě celé práce a charakterizování stěžejních literárních zdrojů, z nichž se čerpaly teoretické informace o tématu i praktické informace pro výzkum.

V další části byl stručně popsán znojemský region a skladba jeho obyvatelstva.

Třetí část se zabývala předsudky a stereotypy, jejich vznikem, výzkumem a tím, jak je možné je změnit.

V následující části byl podán přehled o tom, v jakých souvislostech píše regionální tisk o etnických menšinách a cizincích. Následně pak byla provedena analýza mediálního obsahu.

Byla vytvořena kapitola o sudetských Němcích, kteří byli po 2. světové válce ze zkoumané oblasti vyhnáni.

Do samostatné kapitoly byly zpracovány výsledky dotazníkového šetření. Výsledky jednotlivých oddílů dotazníku jsou znázorněny pomocí grafů nebo jednoduchých tabulek, a jsou také shrnuty názory respondentů na zkoumaná etnika. Jednotlivé oddíly dotazníkového šetření jsou stručně komentovány.

Interpretací dat získaných z obsahové analýzy regionálního tisku a z dotazníkového šetření mezi respondenty z regionu je možno odpovědět na stanovené výzkumné otázky - analyzovat obraz cizince v tisku a v povědomí příslušníků majority.

Prostřednictvím obsahové analýzy byly prozkoumány texty z regionálních periodik v posledních dvaceti letech. Zjištěné výsledky byly konfrontovány s původními hypotézami a kapitoly „Obraz cizinců a etnických menšin v regionálním tisku“ a „Analýza mediálního obsahu regionálního tisku“ se snaží odpovědět na výzkumnou otázku: Jaký je na Znojemsku mediální obraz cizinců.

Všechny tři původně stanovené hypotézy se potvrdily. Etnické menšiny i cizinci byli prezentováni jen okrajově, z pohledu majority, jejíž zástupci dostávali podstatně větší prostor pro vyjádření a byli tak představováni důvěryhodněji než zástupci menšin. Informace o menšinách i cizincích byly téměř vždy spojeny s negativními souvislostmi. V závěru

kapitoly o obsahové analýze místního tisku byly podány návrhy, jak učinit zpravodajství o cizincích a menšinách objektivnějším.

Účelem výzkumu mezi respondenty bylo stanovit jaký je obraz cizinců a etnických menšin v povědomí příslušníků majority. Předtím byly stanoveny dvě hypotézy. Nepotvrdila se hypotéza o tom, že ve srovnání s ostatními etniky bude poněkud pozitivnější obraz Rakušanů, jako „západoevropských zástupců“. Respondenti lépe hodnotili Slováky a Poláky. Stejně jako Rakušané byli kvantitativně hodnoceni Vietnamci.

Další hypotéza byla, že postoje vůči menšinám a cizincům se nebudou lišit podle věku a vzdělání respondentů. To se potvrdilo po prostudování si oněch skutečností z jednotlivých dotazníků. Tento fakt je s největší pravděpodobností zapříčiněn přenosem stereotypů z generace na generaci a životem ve stejném sociokulturním prostředí. Řešení problému, jak pozitivně ovlivnit postoje majority vůči etnickým menšinám a cizincům, byl věnován prostor v kapitolách „Změny a zánik předsudků a stereotypů“ a „Analýza mediálního obsahu regionálního tisku“.

BIBLIOGRAFIE

- ALLPORT, G.W. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha : Prostor, 2004. s. 576. ISBN 80-7260-125-3.
- ATKINSON, R. L. Psychologie. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. s. 751. ISBN 80-7178-640-3.
- BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. Jak se (ne)píše o cizincích [online]. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2003[cit. 2011-01-16]. zdroj:
<http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se__ne_pise_o_cizincich.pdf>.
- BROKLOVÁ, E., KŘEN, J. Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-468-0.
- BURTON, G., JIRÁK, J. 2003. Úvod do studia médií. 1. vyd. Brno: Barrister and principal. s. 29.
- CAMPBELL, CH. P. Race, myth and the news. Thousands Oaks: SAGE Publications, 1995. s. 184. ISBN 9-8039-5872-2.
- COOPER, J., WORD, C. O., ZANNA, M. P., (1974). The nonverbal mediation of self-fulfilling prophecies in interracial interaction. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10, 109–120.
- COX, O. C. Castle, class and race. Doubleday: New York, 1948. zdroj:
<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=3770698>.
- GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- HARTL, P., HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, H. Velký psychologický slovník. 1 vyd. Praha : Portál, 2010. s. 454. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha : Portál. s. 407. 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HOBBS, T. Leviathan. část I, kap. 13. zdroj: <http://publicliterature.org/books/leviathan/1>. cit.27. 11. 2010
- HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha : Multikulturní centrum, 2003. s. 94. ISBN 80-239-1137-6.
- HÜBL, M. Češi, Slováci a jejich soused : Úvahy, studie a polemiky z let 1979-1989. 1. vyd. Praha 1990, Naše vojsko. s. 192. ISBN 80-206-0279-8.
- CHALUPNÝ, E. Národní filosofie československá. Praha: Melantrich, 1935.
- JAHODA C., TAJFEL, G. The development of children's preference for their own country: a cross-national study IN Human groups and social categories: studies in social psychology.zdroj:

[http://books.google.cz/books?id=ldA8AAAAIAAJ&pg=PA187&lpg=PA187&dq=%22development+of+children's+preference+for+their+own+country%22&source=bl&ots=mm-P-giXFu&sig=nixANDSvHWKNOBTnoEF-](http://books.google.cz/books?id=ldA8AAAAIAAJ&pg=PA187&lpg=PA187&dq=%22development+of+children's+preference+for+their+own+country%22&source=bl&ots=mm-P-giXFu&sig=nixANDSvHWKNOBTnoEF-AvHKeQ&hl=cs&ei=11V9TdLuLMfusgaBsfniBw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CCcQ6AEwAg#v=onepage&q=%22development%20of%20children's%20preference%20for%20their%20own%20country%22&f=false)

[AvHKeQ&hl=cs&ei=11V9TdLuLMfusgaBsfniBw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CCcQ6AEwAg#v=onepage&q=%22development%20of%20children's%20preference%20for%20their%20own%20country%22&f=false](http://books.google.cz/books?id=ldA8AAAAIAAJ&pg=PA187&lpg=PA187&dq=%22development+of+children's+preference+for+their+own+country%22&source=bl&ots=mm-P-giXFu&sig=nixANDSvHWKNOBTnoEF-AvHKeQ&hl=cs&ei=11V9TdLuLMfusgaBsfniBw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CCcQ6AEwAg#v=onepage&q=%22development%20of%20children's%20preference%20for%20their%20own%20country%22&f=false).

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. 2003. Média a společnost. Praha: Portál. s. 207. ISBN 80-7178-697-7.

KADERKA, P., KARHANOVÁ, K. Obraz cizinců v médiích: Zpráva o projektu za rok 2001 [online]. Praha : Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001 [cit. 2011-01-16]. zdroj: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/121/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf>.

KASSIN, S. Psychologie. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. s. 771. ISBN 978-80-251-1716-3.

KREJČÍ, F. V. Češství a evropanství: Úvahy o naší kulturní orientaci [online]. kap. V.- Češství. Praha: Orbis, 1931 [cit. 2010-12-26]. zdroj: <http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/fvk_cae.htm>.

KREKOVIČ, E., KREKOVIČOVÁ, E., MANNOVÁ, E. Mýty naše slovenské. Historický ústav SAV. s. 248. ISBN 80-88880-61-0.

KRYČER, R. Jihomoravští hraničáři. Brno : ÚV Národní jednoty pro JZ Moravu, 1925. s. 171.

LEONTIYEVA, Y. a kol. Menšinová problematika v ČR, Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 95. ISBN 80-7330-098-2.

LIBAL, W. Češi: Naši zvláštní sousedé. Brno : Barrister & Principal, 2008. s. 74. ISBN 978-80-87029-38-1.

LIPPMANN, W. Public opinion.Part III.- Stereotypes, zdroj:

<http://xroads.virginia.edu/~Hyper2/CDFinal/Lippman/contents.html>

LOUČKOVÁ, I. Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2010. s. 311. ISBN 978-80-86429-79-3.

MORAVCOVÁ, M. Postavení národnostních menšin. zdroj: http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=51705...0), [cit. 2011-03-03].

NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. s. 336. ISBN 80-200-0525-0.

NOVÁK, T. O předsudcích. Brno: Doplněk, 2002. s. 106. ISBN 80-7239-121-6.

PETRUSEK, M. Teorie a metoda v moderní sociologii. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1993. s. 205. ISBN 80-7066-799-0.

Předsudky vůči Romům. Projekt Varianty, Člověk v tísní. s. 125. zdroj:
<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove/02.pdf>

PUNCH, K. Základy kvantitativního šetření. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 150 str. ISBN 978-80-7367-381-9.

RAK, J. Bývalí Čechové. 1. vyd. Praha : H&H, 1994. s. 148. ISBN 80-85787-73-3.

REICHEL, J. Kapitoly metodologie sociálních věd. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. s. 192. ISBN 978-80-247-3006-6.

RICE, S. A. „Stereotypes”: A Source of Error in Judging Human Character, cit. 28.11. 2010 zdroj: http://www.brocku.ca/MeadProject/Rice/Rice_1926.html

SEDLÁKOVÁ, R. Obraz Romů v televizním zpravodajství – příklad mediální konstrukce reality. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2007. s. 63.

SPENCER, S. J., STEELE, C.M., QUINN, D.M. Stereotype Threat and Women's Math Performance, 1998, cit. 28.11.2010. zdroj:
http://www.leedsmet.ac.uk/carnegie/learning_resources/LAW_PGCHE/SteeleandQuinnStereotypeThreat.pdf

STEELE, C.M. (1997). A threat in the air: How stereotypes shape intellectual identity and performance. zdroj: http://www.nber.org/sewp/events/2005.01.14/Bios+Links/Krieger-rec5-Steele_Threat-in-the-Air.pdf.

STONE, J., LYNCH, C., SJOMELING, M., DARLEY, J. M. (1999). Stereotype threat effects on Black and White athletic performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1213-1227.

SUMNER, W. G. Folkways. Boston: Athenaeum, 1906. s. 13-15. zdroj:
http://www.gutenberg.org/files/24253/24253-h/24253-h.htm#Page_13

TŘEŠŇÁK, P. Prokletí Bílé hory. Respekt. 20. 12. 2010, s.50-56. ISSN 0862-6545.

UHLÍKOVÁ, L., TONCROVÁ, M. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Brno: Etnologický ústav AV, 2001. s. 50. ISBN 80-85010-34-8.

VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. s. 360. ISBN 80-246-0841-3.

VAN DIJK, T. A. Mediating racism: The role of the media in the reproduction of racism. [online]. [cit. 2011-1-20]]. zdroj:
<http://www.discourses.org/OldArticles/Mediating%20Racism.pdf>

Regionální periodika:

ročníky týdeníku Znojemska: 1990, 1993, 1995, 1997, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

ročníky týdeníku Znojenské listy: 2007, 2008.

Internetové portály:

Člověk v tísni, Idnes.cz, Znojemský deník.cz - roky 2007, 2008, 2009, 2010.

Charakteristika regionu:

Český statistický úřad: Jihomoravský kraj. Sčítání lidu, domů a bytů 2001 - okres Znojmo 2001. aktualizováno 12. 5. 2005. zdroj: <http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/p/13-6229-03>

Okres Znojmo. Ústav územního rozvoje. 20. 9. 2002. zdroj:

<<http://www.uur.cz/default.asp?ID=1096>>.

Znojemska: popis regionu. Trasovník. zdroj:

<http://www.trasovnik.cz/k_jihom/znojmo/znojmo.asp>.

Charakteristika okresu a vývoj sídelní struktury. Český statistický úřad - Jihomoravský kraj.

29. 4. 2005, zdroj: <<http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/o/13-6229-03-2001->

1__charakteristika_okresu_a_vyvoj_sidelni_struktury>.

Zákony:

Zákon České národní rady o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. zdroj:

http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1993/040993/Sb_040993_-----_.php. [cit. 2011-03-03].

Sbírka zákonů. zdroj:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb99326&cd=76&typ=r>, [cit. 2011-03-03].

PŘÍLOHY

DEFINICE

1. OBČAN ČR²⁴⁴

Státní občanství ČR se podle Zákona č.40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky nabyvá narozením, osvojením, určením otcovství, nalezením (u fyzické osoby mladší 15 let nalezené na území ČR) či prohlášením nebo udělením.

Státní občanství České republiky lze na žádost udělit fyzické osobě, která splňuje současně tyto podmínky: má na území České republiky ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje; prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbude dosavadní státní občanství, nebo prokáže, že pozbyla dosavadní státní občanství, nejde-li o bezdomovce nebo osobu s přiznaným postavením uprchlíka na území České republiky; nebyla v posledních pěti letech pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin; prokáže znalost českého jazyka.

2. CIZINEC²⁴⁵

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky stanovuje podmínky vstupu cizince na území České republiky, jeho pobytu na něm a vycestování z území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy.

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky.

Tento zákon se nevztahuje na cizince:

- který požádal Českou republiku o ochranu formou azylu, a azylanta, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak

- pobývá na území na základě zvláštního právního předpisu upravujícího přechodný pobyt cizích ozbrojených sil na území

²⁴⁴ Zákon České národní rady o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. zdroj: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1993/040993/Sb_040993_-----_.php. [cit. 2011-03-03].

²⁴⁵ Sbírka zákonů. zdroj: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb99326&cd=76&typ=r>), [cit. 2011-03-03].

3. ETNICKÁ / NÁRODNOSTNÍ MENŠINA²⁴⁶

V kulturních souvislostech je etnickou/národnostní menšinou každá skupina lidí, která se odlišuje významnými etnickými znaky od většinové společnosti (jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou, atd.), která nepřijímá národní identitu většinové společnosti, disponuje etnickým/národním vědomím a projevuje kolektivní vůli se deklarovat ve své osobitosti. Takto kulturně definované národnostní/etnické menšiny se v evropském prostoru konstituovaly třemi způsoby:

- a) Uchovaly si svou kulturní a etnickou osobitost, když v průběhu historického vývoje nepřijaly národnost většinové společnosti (např. Baskové ve Španělsku).
- b) Ocitly se v důsledku nové delimitace státních hranic na území státu, v němž většinu tvořilo obyvatelstvo jiné národnosti (např. Maďaři na Slovensku).
- c) Imigrovaly na území hostitelské země. Pak se buď rozptýlily a vytvořily diaspory (na území ČR v současnosti např. Rusové), nebo osídlily určitá malá území a vytvořily „jazykové ostrovy“ mezi většinovou populací. Tato území byla přistěhovalcům „poskytována“ jak v rámci hospodářsky motivovaných „kolonizačních“ záměrů (např. v 16. století Chorvati na jižní Moravě), tak v rámci ideologicky zdůvodněné pomoci exulantům a běžencům (např. čeští členové Jednoty bratrské v Sasku).²⁴⁷

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin, tzv. menšinový zákon, začal v ČR platit od 2. 8. 2001 (č. 273/2001 Sb.). Menšinový zákon říká:

a) Národnostní menšina je společenství občanů ČR žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

b) Příslušníkem národnostní menšiny je občan ČR, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu

²⁴⁶ MORAVCOVÁ, M. Postavení národnostních menšin. zdroj: http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=51705...0), [cit. 2011-03-03].

²⁴⁷ tamtéž, s. 1

s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Občanům ČR, kteří se hlásí k jiné než české národnosti, pak menšinový zákon zaručuje specifická „národnostní práva“.²⁴⁸

²⁴⁸tamtéž, s. 4

DOTAZNÍK

Pohled majoritního obyvatelstva na cizince a etnické menšiny na příkladu Znojemska

Dobrý den, jsem studentkou sociální antropologie a chtěla bych Vás poprosit o vyplnění následujících otázek. Tento dotazník se skládá z 36 jednoduchých otázek, na něž se odpovídá zaškrtnutím zvolených odpovědí; navíc obsahuje jednu otázku, při jejímž zodpovězení se můžete rozepsat o svém názoru či zkušenostech. Vyplnění dotazníku by Vám nemělo zabrat více než 15 minut. Prostřednictvím dotazníku bych chtěla získat informace o pohledu majoritního obyvatelstva Znojemska na cizince a etnické menšiny s nimiž se na území regionu nejčastěji setkávají. Výsledky dotazníkového šetření budou součástí mé diplomové práce. Děkuji za váš čas a spolupráci. Michaela Jílková

1. Zvolte si číslici, která nejlépe charakterizuje Váš vztah k danému etniku:

Číselná škála je následující: 1 - jsou mi velmi nesympatičtí, 2 - jsou mi nesympatičtí, 3 - jsou mi spíše nesympatičtí, 4 - nechovám k nim žádné sympatie ani antipatie, 5 - jsou mi spíše sympatičtí, 6 - jsou mi sympatičtí, 7 - jsou mi velmi sympatičtí

	1	2	3	4	5	6	7
Poláci							
Rakušané							
Romové							
Slováci							
Ukrajinci							
Vietnamci							

2. Přečtěte si devět výroků. Pokud se daný výrok podle Vás vztahuje k některému ze zmíněných etnik, označte vždy toto etnikum / tato etnika.

Je možné označit jedno, více nebo všechna uvedená etnika, popř. neoznačit žádné.

Ve Znojmě je hodně:	Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Ukrajinců	Vietnamců
Jako sousedé by mi nevadili:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci
Bezkonfliktní jsou:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci
Silně nábožensky založení jsou:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci
Uzavřená je u nás komunita:	Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Ukrajinců	Vietnamců
Vadí mi omezená znalost češtiny u nás pobývajících:	Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Ukrajinců	Vietnamců

Pracovní místa u nás zabírají:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci
Na základě osobní zkušenosti mám důvody, proč nemám rád/a:	Poláky	Rakušany	Romy	Slováky	Ukrajince	Vietnamce
Častými pachateli trestných činů jsou u nás:	Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Ukrajinci	Vietnamci

3. **Zde se můžete rozepsat stručně nebo obsáhleji o tom, jaké zkušenosti ovlivnily pozitivně nebo negativně Váš vztah k Polákům, Rakušanům, Romům, Slovákům, Ukrajincům nebo Vietnamcům.** Můžete se vyjádřit k jednomu nebo i k více vybraným etnikům.

4. **Přečtěte si následujících šest úryvků z regionálního zpravodajství a pokuste se správně odhadnout, o kom článek informuje:**

V rámci kontroly si hlídka všimla muže národnosti, který rychle uzamykal stánek. Hlídka muže vyzvala, aby stánek otevřel. Uvnitř celníci našli tisíce pirátských rozmnoženin hudebních a filmových nahrávek.

polské	rakouské	romské	slovenské	vietnamské	ukrajinské
--------	----------	--------	-----------	------------	------------

Znojemští celníci se zaměřili na kontrolu cizinců pracujících na stavbě jedné z fotovoltaických elektráren u Znojma. Deset nebylo schopno předložit pracovní povolení ani živnostenský list.

Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Vietnamců	Ukrajinců
--------	----------	------	---------	-----------	-----------

Znojemští celníci poblíž hraničního přechodu Hatě zastavili osobní automobil řízený V dutinách vozu, ve dveřích a nárazníku objevili přes 50 000 kusů cigaret značek Marlboro. Řidič nedokázal k cigaretám předložit potřebné doklady.

Polákem	Rakušanem	Romem	Slovákem	Vietnamcem	Ukrajincem
---------	-----------	-------	----------	------------	------------

Celníci si vytipovali osobní vozidlo, ve kterém jeli dva Protože pes označil v autě tři místa, provedli celníci potřebné stěry. Narkotest pozitivně reagoval u jedné z osob i u vozidla. Celníci posléze zajistili drogy a pašeráky zadrželi.

Poláci	Rakušané	Romové	Slováci	Vietnamci	Ukrajinci
--------	----------	--------	---------	-----------	-----------

Slovními urážkami a fyzickým napadením skončila návštěva sedmi ve znojemské prodejně. Když prodavačka zjistila, že jedna z žen odchází s nezaplaceným zbožím, pokusila se ji zadržet. V té chvíli však prodavačku napadl jeden z přítomných

Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Vietnamců	Ukrajinců
--------	----------	------	---------	-----------	-----------

Policistům se podařilo chytit trojici krátce po vykradení průmyslového podniku v Hodonicích. V následujících dnech jim prokázali 11 skutků s celkovou škodou víc než milion korun. Podezřelí, jimž táhne na čtvrtý křížek, mají zatím čisté trestní rejstříky.

Poláků	Rakušanů	Romů	Slováků	Vietnamců	Ukrajinců
--------	----------	------	---------	-----------	-----------

5. Ještě na počátku dvacátých let 20. století žilo na Znojemsku více německy nežli česky mluvících osob. Odpovězte na následující výroky:

Německy mluvící obyvatelstvo bylo v habsburské monarchii zvýhodňováno na úkor česky mluvícího.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Češi upřeli po vzniku Československé republiky v roce 1918 sudetským Němcům právo na sebeurčení.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Sudetští Němci pomáhali zničit první Československou republiku, aby mohla být uskutečněna tzv. velkogermánská idea.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Po druhé světové válce byl na základě tzv. Benešových dekretů uskutečněn odsun sudetských Němců z Československa a byl jim zabaven majetek. Odpovězte na otázku a vyjádřete své stanovisko k následujícím výroky:

Jaký je Váš postoj vůči Benešovým dekretům?

souhlasím s nimi	souhlasím s nimi s výhradami	nesouhlasím s nimi	nemohu se k nim vyjádřit, protože o dané problematice nemám dost informací
------------------	------------------------------	--------------------	--

Odsun byl spravedlivý, sudetští Němci přeci pomohli rozbit první Československou republiku.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Odsun byl spravedlivý, protože sudetští Němci sympatizovali s nacisty.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Odsun byl odplatou za vyhlazovací politiku R. Heydricha a K. H. Franka během trvání protektorátu v letech 1939 – 1945.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Za odsun sudetských Němců Češi nemohli, byla to dohoda vítězných velmocí.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

Češi chtěli Němce vyhnat už dávno, válku pak použili jako záminku.

ano	ne	nevím
-----	----	-------

6. Závěrečné otázky

Mezi svými přáteli máte: Je možné označit jednu, více nebo všechny možnosti, popř. neoznačit žádnou.

Poláka /Polku	Rakušana/ Rakušanku	Roma/ Romku	Slováka/ Slovenku	Ukrajince/ Ukrajinku	Vietnamce/ Vietnamku
---------------	------------------------	----------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

Kdo má podle Vás největší vliv na obecné povědomí o menšinách a jejich životech?

informace od členů vlastní rodiny	informace od přátel / kolegů	samotní příslušníci jednotlivých menšin	setkávání se s příslušníky cizího etnika na veřejných místech	organizace sdružující jednotlivé menšiny	média
-----------------------------------	------------------------------	---	---	--	-------

Máte na Znojemsku trvalý pobyt, popř. dojíždíte do této oblasti pravidelně do práce nebo do školy?

ano	ne
-----	----

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

základní	středoškolské bez maturity	středoškolské s maturitou	vysokoškolské
----------	----------------------------	---------------------------	---------------

Uveďte prosím Vaše pohlaví:

žena	muž
------	-----

Uveďte prosím Váš ročník narození: